

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

ЕКОНОМІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
КАФЕДРА ФІНАНСІВ І КРЕДИТУ

ФІНАНСОВИЙ МЕХАНІЗМ ПІДПРИЄМСТВА В МІНЛИВИХ ЕКОНОМІЧНИХ УМОВАХ

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти - перший (бакалаврський)

Виконав:
студент IV курсу, групи 472
заочної форми навчання
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
Штен Мирослав Вікторович

Керівник:
доцент кафедри фінансів і кредиту
Корбутяк Аліна Георгіївна

*До захисту допущено на засіданні кафедри
Протокол № _____ від _____ червня 2026 р.*

*Завідувач кафедри фінансів і кредиту
_____ доц. Харабара В.М.*

АНОТАЦІЯ

Штен М.В. Фінансовий механізм підприємства в мінливих економічних умовах. Рукопис. Кваліфікаційна робота на здобуття першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 072 - Фінанси банківська справа та страхування. Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, Чернівці, 2026. 65с.

У бакалаврській роботі досліджено суть та складові фінансового механізму підприємства, висвітлено особливості його реалізації в сучасних умовах. Проаналізовано в динаміці склад і структуру майна та джерел його утворення товариства з обмеженою відповідальністю «Терра-Потічок» у 2023-2025 роках в цілому, а також досліджено зміну показників фінансового стану що відображають суть фінансового механізму підприємства. Запропоновано напрямки удосконалення фінансового механізму досліджуваного підприємства через призму прискорення оборотності з урахуванням сучасних економічних реалій.

Ключові слова: фінансовий механізм, складові, фінансова політика, ділова активність, фінансовий стан, ефективність.

ANNOTATION

Shten M.V. The financial mechanism of an enterprise in changing economic conditions. Manuscript. Qualification work for obtaining the first (bachelor) level of higher education in specialty 072 - Finance, Banking and Insurance. Yurii Fedkovych Chernivtsi National University, Chernivtsi, 2026. 65p.

The bachelor's work investigated the essence and components of the financial mechanism of the enterprise, highlights the features of its implementation in modern conditions. The composition and structure of the property and sources of its formation of the limited liability company "Terra-Potichok" in 2023-2025 as a whole are analyzed in dynamics, and the change in financial condition indicators that reflect the essence of the financial mechanism of the enterprise is also investigated. Directions for improving the financial mechanism of the studied enterprise are proposed, taking into account modern economic realities.

Key words: financial mechanism, components, financial policy, business activity, financial condition, efficiency.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

М.В. Штен

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1. Суть та необхідність оцінки фінансового механізму підприємства.....	6
1.2. Принципи та складові формування фінансово-економічного механізму підприємства в сучасних умовах.....	16
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СФОРМОВАНОГО ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ТОВ «ТЕРРА-ПОТІЧОК» У 2023-2025 РОКАХ.....	24
2.1. Економічна характеристика підприємства.....	24
2.2. Дослідження складових фінансового механізму товариства.....	32
2.3. Оцінка показників ефективності у системі фінансового механізму підприємства.....	43
РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОЇ РОБОТИ.....	49
3.1. Вплив показників оборотності на ефективність фінансового механізму ТОВ «Терра-Потічок».....	49
3.2. Основні чинники стійкого розвитку вітчизняних підприємств.....	57
ВИСНОВКИ	62
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	65
ДОДАТКИ	73

ВСТУП

За сучасних умов глобалізації бізнес набуває все більшого і вагомішого значення. Він стає рушійною силою економічного розвитку національної економіки. Фінансовий механізм (ключовий елемент системи управління бізнесом) визначає можливості інвестування, оптимізування витрат, мінімізування ризиків, забезпечує стабільний розвиток підприємств у мінливому середовищі. Стабільність, динамічність, ефективність зростання і розвитку підприємства потребують акумулювання значних обсягів його фінансових ресурсів. Зазначене є передумовою для необхідності пошуку різних видів джерел інвестування.

Вагоме значення у досягненні стратегічних цілей і виконанні завдань підприємства належить фінансовому механізму та фінансовій політиці, зокрема інструментам їх практичної реалізації. Саме в процесі їх функціонування створюються необхідні передумови для виконання економічних і соціальних завдань держави, суспільства та суб'єктів господарювання, насамперед щодо забезпечення належного рівня мобілізації фінансових ресурсів. У зв'язку з цим фінансова політика орієнтована на формування сприятливого середовища для розвитку підприємницької активності та стимулювання господарської діяльності. Особливого значення набуває обґрунтування оптимальних механізмів перерозподілу доходів підприємств на користь держави, а також визначення рівня участі населення у формуванні фінансового потенціалу країни. Водночас важливим напрямом фінансової політики є підвищення ефективності використання фінансових ресурсів шляхом їх раціонального розподілу між галузями суспільного виробництва та концентрації на пріоритетних напрямках економічного і соціального розвитку.

Актуальність дослідження підтверджується тим, що у процесі реалізації фінансової політики визначаються принципи побудови фінансового механізму, який дозволяє більш успішно виконувати вище перераховані завдання.

Теоретико-методологічні питання пов'язані з визначенням та побудовою фінансового механізму знайшли своє відображення у працях таких науковців як О.Б. Борисов, Г.Л. Вознюк, Л.А. Дробозіна, А.Г. Загородній, О.М. Ковалюк, С.Я. Огородник, В.К. Сенчагов, О.А. Устенко та ін.

Таким чином, *метою роботи* є дослідження складових фінансового механізму, що забезпечує стійкий розвиток підприємства; визначення чинників, що впливають на фінансовий стан підприємства з акцентом на показники ділової активності та ефективності; формування індикаторів фінансово-економічного механізму в системі забезпечення стійкого розвитку підприємства та його довготривалої безпеки.

Поставлена мета зумовила необхідність розв'язання таких *завдань*:

- визначення суті, принципів та економічної характеристики складових фінансово-економічного механізму підприємства;
- формування методики аналізу ефективності фінансово-економічного механізму в системі визначення передумов фінансової безпеки підприємства;
- вивчення та оцінка тенденції зміни основних показників фінансово-економічного механізму;
- дослідження впливу основних чинників, які змінюють показники діяльності суб'єкта господарювання, і розрахунок величини їх конкретного впливу;
- визначення резервів та розробка конкретних заходів щодо залучення в оборот виявлених резервів; окреслення напрямів підвищення показників ефективності сформованого фінансово-економічного механізму;
- визначення та оцінка основних чинників стійкого розвитку вітчизняних підприємств.

Необхідність розв'язання поставлених завдань з урахуванням специфіки господарювання підприємств в сучасних надскладних умовах, підкреслили актуальність та визначили вибір теми бакалаврської роботи.

Об'єктом дослідження є фінансовий механізм та його складові в системі формування ефективної фінансової політики товариства з обмеженою

відповідальністю «Терра-Потічок».

Предметом дослідження є фінансові відносини, що виникають в процесі формування ефективного фінансового механізму підприємства.

Відповідно до поставлених завдань структура роботи носить логічний і завершений характер.

У першому розділі висвітлено економічний зміст, необхідність визначення та методичний інструментарій оцінки формування фінансово-економічного механізму підприємства. Другий розділ містить діагностику фінансового стану, динаміку ключових показників, що характеризують ефективність господарювання та формують фінансово-економічний механізм підприємства в цілому. В третьому розділі знайшли своє відображення проблеми формування ефективного фінансово-економічного механізму в сучасних умовах господарювання та шляхи їх вирішення в контексті формування фінансової безпеки підприємства. У висновках і пропозиціях містяться узагальнення щодо динаміки основних показників формування фінансової безпеки вітчизняних підприємств.

В процесі дослідження використовувалися фундаментальні методи фінансової науки, серед яких дедуктивний та логічний – для дослідження сутності та ролі фінансово-економічного механізму в системі управління підприємством; емпірично-статистичні методи були використані у процесі аналізу переваг та недоліків різних методичних підходів до комплексного оцінювання фінансово-економічного механізму та його ефективності; економетричні, зокрема метод екстраполяції, системний аналіз та економіко-математичний – при прогнозуванні окремих показників фінансової безпеки підприємства.

Дослідження має теоретичне та практичне значення, оскільки ефективний фінансовий механізм підприємства сприяє зростанню результативності використання наявних фінансових ресурсів суб'єктами господарювання шляхом впровадження обґрунтованого механізму регулювання їх діяльності.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА

1.1. Суть та необхідність оцінки фінансового механізму підприємства

З метою забезпечення раціонального використання фінансових ресурсів та підвищення результативності управління фінансовою діяльністю суб'єктів господарювання застосовується фінансовий механізм. Він розглядається як невід'ємний елемент господарського механізму та являє собою систему методів, форм і важелів організації фінансових відносин, що використовуються для створення належних передумов економічного та соціального розвитку. Саме через фінансовий механізм реалізується функціонування фінансів підприємства на практиці. Якщо фінанси підприємства виступають об'єктивною економічною категорією, яка відображає сукупність грошових відносин на мікроекономічному рівні, то фінансовий механізм має суб'єктивний характер, оскільки формується та впроваджується відповідно до чинних законодавчих норм і регуляторних вимог держави.

Структура фінансового механізму характеризується багатокomпонентністю та формується під впливом економічних закономірностей розвитку суспільства. Вона охоплює сукупність взаємопов'язаних елементів, кожен із яких забезпечує регулювання окремих видів фінансових відносин. Різноманітність фінансових взаємозв'язків, що виникають у процесі господарської діяльності, зумовлює необхідність застосування широкого спектра форм, методів та інструментів їх організації, які в сукупності утворюють фінансовий механізм.

Сукупність форм, методів і видів організації фінансових відносин, що входять до складу фінансового механізму, формує його концептуальну модель. Практична реалізація цієї моделі забезпечується шляхом встановлення

конкретних кількісних характеристик окремих елементів, зокрема визначення ставок платежів, норм відрахувань, обсягів фінансових фондів, рівня видатків та інших фінансових параметрів. Саме кількісні характеристики та підходи до їх формування становлять найбільш гнучку складову фінансового механізму, оскільки вони можуть оперативнo змінюватися відповідно до трансформацій економічного середовища, особливостей виробничих процесів і завдань, що постають перед суб'єктами господарювання та суспільством загалом.

У процесі формування фінансового механізму держава орієнтується на забезпечення його максимальної відповідності пріоритетам і завданням фінансової політики, характерним для певного етапу соціально-економічного розвитку. Такий підхід сприяє ефективній реалізації визначених стратегічних цілей і напрямів державного регулювання. Водночас важливою умовою результативності фінансового механізму є узгодження його складових елементів з індивідуальними та колективними економічними інтересами учасників господарських відносин. Досягнення такого балансу створює передумови для підвищення ефективності функціонування фінансового механізму підприємства та забезпечення його стійкого розвитку [27, с.222].

У науковій економічній літературі категорія «фінансовий механізм» застосовується доволі широко, однак єдиного підходу до її трактування та визначення структурних складових не сформовано. У працях провідних зарубіжних дослідників фінансовий механізм, як правило, не виокремлюється як самостійний об'єкт дослідження, проте детально аналізуються фінансові інструменти та методи впливу на функціонування держави, суспільних відносин і діяльність підприємств.

Серед існуючих наукових підходів і різноманітних інтерпретацій сутності поняття «фінансовий механізм» доцільно виділити два основні аспекти, що найбільш повно розкривають його зміст і природу.

Перший підхід до трактування фінансового механізму ґрунтується на розумінні його як форми функціонування фінансів підприємства. Матеріальним проявом фінансових відносин виступають грошові потоки, організація яких

здійснюється відповідно до визначених правил, принципів та напрямів руху коштів. У межах цього підходу фінансовий механізм розглядається як організаційне відображення системи фінансових відносин, що характеризує внутрішню структуру функціонування фінансів суб'єктів господарювання. Водночас зазначена інтерпретація певною мірою перетинається з поняттям «організація фінансів», тому ототожнення цих категорій із фінансовим механізмом є недостатньо коректним.

Другий підхід до інтерпретації поняття «фінансовий механізм» передбачає його розгляд як системи методів, форм, інструментів, прийомів і важелів впливу на фінансовий стан та розвиток підприємства. У межах цього підходу фінансовий механізм відображає зовнішній аспект функціонування фінансів суб'єктів господарювання та розглядається як ключовий інструмент управлінського впливу на економічні процеси підприємства. Відповідно, така концепція акцентує увагу на необхідності чіткого визначення структурних елементів фінансового механізму та їх взаємозв'язків у межах загальної системи управління. [23, с.18]. На нашу думку, цей підхід є більш універсальним щодо трактування категорії «фінансовий механізм».

Доцільно розглянути наукові підходи провідних дослідників другої половини XX – початку XXI століття. На основі узагальнення наявних напрацювань систематизовано інформацію щодо сутності фінансового механізму, а також його структурних елементів і складових частин (табл. 1.1).

Таким чином, аналіз літературних джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до трактування поняття «фінансовий механізм». У різних наукових концепціях його зміст визначається через поєднання об'єктивних та суб'єктивних чинників, що відображають різні аспекти функціонування фінансових відносин.

Відповідно, кожний науковець-дослідник адаптує зміст терміну до вирішення завдань власного дослідження для того, щоб найповніше висвітлити досліджувану проблему.

Таблиця 1.1

Трактування економічної сутності категорії «фінансовий механізм»

[27, с. 224]

Фінансовий механізм		
Визначення поняття	Структура та складові елементи	Особливості поняття
включає три підсистеми: фінансово-кредитне планування, фінансово-кредитні важелі, організаційні структури і правовий режим фінансовокредитної системи [8]	включає в себе наступні елементи: сім блоків (плани і баланси, показники, нормативи, фонди та ін.) 80 елементів (зведений фінансовий план держави, державний бюджет, кредитний і валютний план, баланс грошових доходів і витрат населення та ін.)	переваги: чітко відображає риси адміністративного управління економікою недоліки: відсутність взаємодії підсистем, блоків та елементів;
сукупність фінансових інструментів, важелів, форм і способів регулювання економічних процесів, який включає в себе ціни, податки, мито, пільги, санкції, дотації, субсидії, банківські кредитний та депозитний відсотки, облікову ставку, тарифи [3]	складова частина господарського механізму	переваги: відобразив фінансовий механізм як елемент усього господарського механізму
сукупність форм і методів створення та використання фондів фінансових ресурсів з метою забезпечення різноманітних потреб державних структур, господарських суб'єктів і населення [7]	включає дві підсистеми, які відображають узагальнені методи фінансового впливу: фінансове забезпечення та фінансове регулювання	переваги: має кількісну і якісну визначеність
комплекс форм, засобів та інструментів регулювання економічного способу виробництва, зокрема використання фінансових ресурсів і грошових коштів для забезпечення найважливіших соціально-економічних потреб окремих громадян, трудових колективів й усього суспільства [5]	складова частина господарського механізму складові фінансового механізму: фінансове планування і прогнозування, система управління фінансами, фінансові показники, ліміти і резерви; елементи фінансового механізму: податки, мито, відсоток (кредитний і депозитний), облікова ставка, тарифи, пільги, штрафи, санкції	Переваги: за допомогою запропонованих елементів та складових фінансового механізму здійснюється розподіл (перерозподіл) створеного ВВП, використання і привласнення національного доходу,

	та ін.	процес безперервного обміну та споживання
система фінансових форм, методів, важелів та інструментів, які використовують у фінансовій діяльності держави і підприємств за відповідного нормативного, правового та інформаційного їхнього забезпечення, а також за відповідної фінансової політики на мікро- і макrorівнях [3]	складові фінансового механізму: фінансові методи, фінансові важелі, фінансові інструменти	недоліки: дане визначення не відображає мету функціонування фінансів на мікро- і макrorівнях також не виділяє відносини між структурними елементами системи
пропонує замінити термін «фінансово-кредитний механізм» на «фінансовий механізм», тому що кредит визначається як складова фінансів, кредитна система – як частина фінансового ринку, який відноситься до фінансової системи, а дії фінансів і кредиту мають єдиний механізм впливу [6]	складові фінансового механізму: фінансові інструменти, за допомогою яких реалізуються прийняті рішення та фінансові індикатори, що достовірно відображають стан суб'єкта фінансових відносин	переваги: на підприємстві, враховуючи принципи організації фінансів, більш доцільно використовувати термін «фінансовий механізм»
система встановлених державних форм, видів і методів організації фінансових відносин, який поділяється на директивний (обов'язковим учасником якого є держава) і регульований, який використовується для організації господарських відносин на підприємстві [4]	складові фінансового механізму: елементи та інструменти впливу	недоліки: відображає тільки внутрішню організацію функціонування фінансів підприємств
основа фінансового менеджменту директивне використання фінансового механізму для досягнення стратегічних та тактичних цілей підприємства [2])	складові фінансового механізму: інформаційне, правове та нормативне забезпечення, фінансові методи і важелі	переваги: включають систему основних елементів, які регулюють процес розробки і реалізації управлінських рішень у сфері фінансової діяльності підприємства

Попри наявність різних наукових підходів до трактування фінансового механізму та його багатоаспектність, запропоновані вченими структурні моделі

загалом є логічно обґрунтованими, однак потребують певного уточнення з огляду на особливості їх формування та практичного застосування в діяльності конкретних суб'єктів господарювання. Водночас важливим є дотримання ключового завдання фінансових ресурсів, що полягає у забезпеченні збалансування інтересів держави та підприємницьких структур, які беруть участь у створенні валового внутрішнього продукту.

Через фінансовий механізм здійснюється перерозподіл створеного ВВП між державним бюджетом та виробниками, частина якого акумулюється у централізованих фондах, тоді як інша залишається у розпорядженні суб'єктів господарювання. Таким чином держава отримує можливість опосередковано впливати на розвиток окремих галузей, стимулюючи або обмежуючи виробництво певних видів продукції, що, у свою чергу, позначається на загальних обсягах виробництва ВВП [33].

Узагальнюючи наукові підходи, можна дійти висновку, що організаційна структура фінансового механізму підприємства характеризується трирівневою побудовою та супроводжується відповідним нормативно-правовим й інформаційним забезпеченням. На першому рівні функціонування забезпечується через систему фінансових методів. Другий рівень охоплює застосування фінансових інструментів, тоді як на третьому рівні реалізуються фінансові важелі, що сприяють формуванню оптимальних обсягів фінансових ресурсів та підвищенню ефективності їх використання. Водночас слід зазначити, що функціонування окремо взятого фінансового механізму не може гарантувати досягнення збалансованого формування та раціонального використання фінансових ресурсів. У зв'язку з цим важливою умовою його удосконалення та адаптації до сучасних економічних умов є узгоджена взаємодія всіх елементів господарського механізму, спрямована на підвищення ефективності суспільного виробництва та забезпечення стратегічного розвитку підприємств (рис. 1.1).

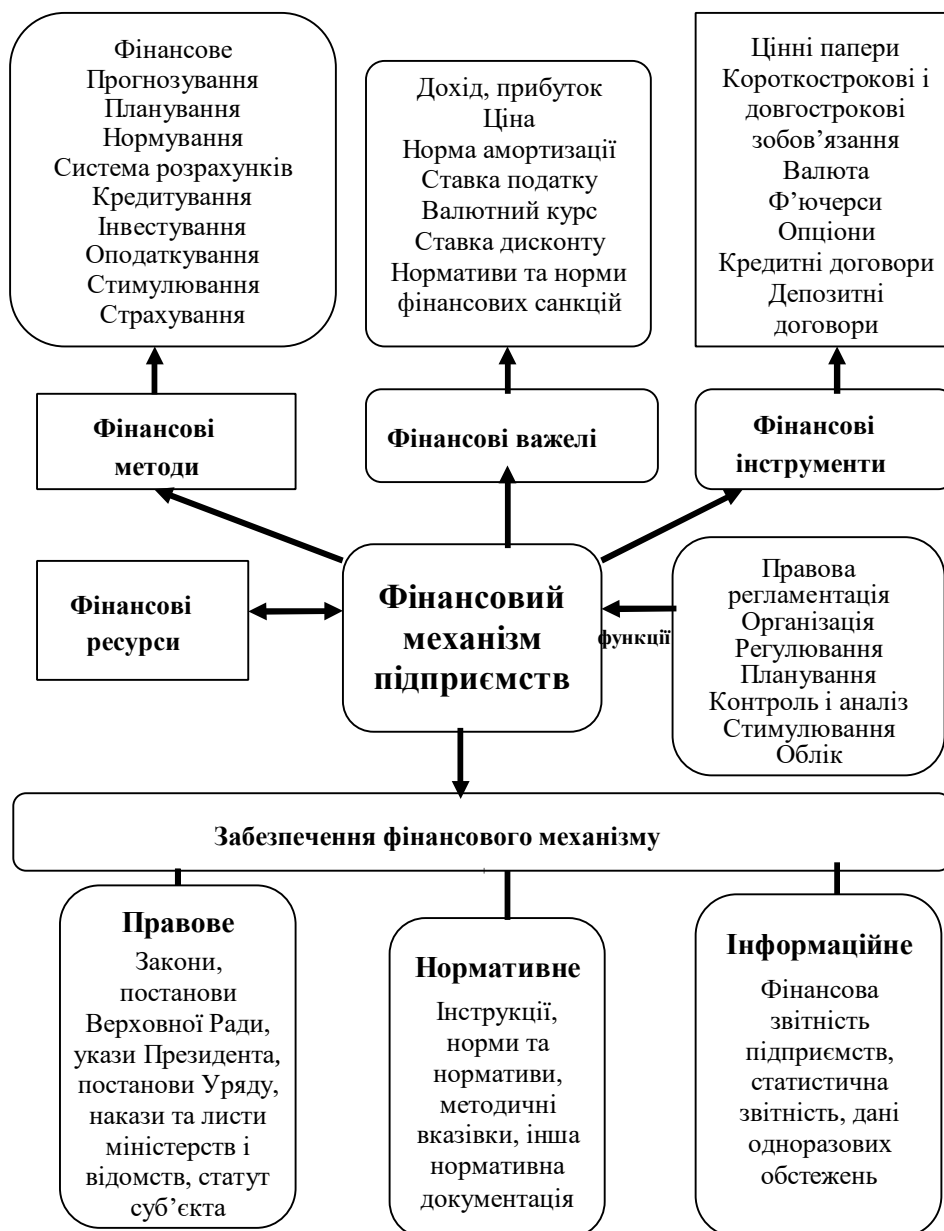

Рис. 1.1. Складові забезпечення фінансового механізму підприємств в сучасних мінливих умовах [22]

Для порівняння нижче наведено складові господарського механізму (рис. 1.2).

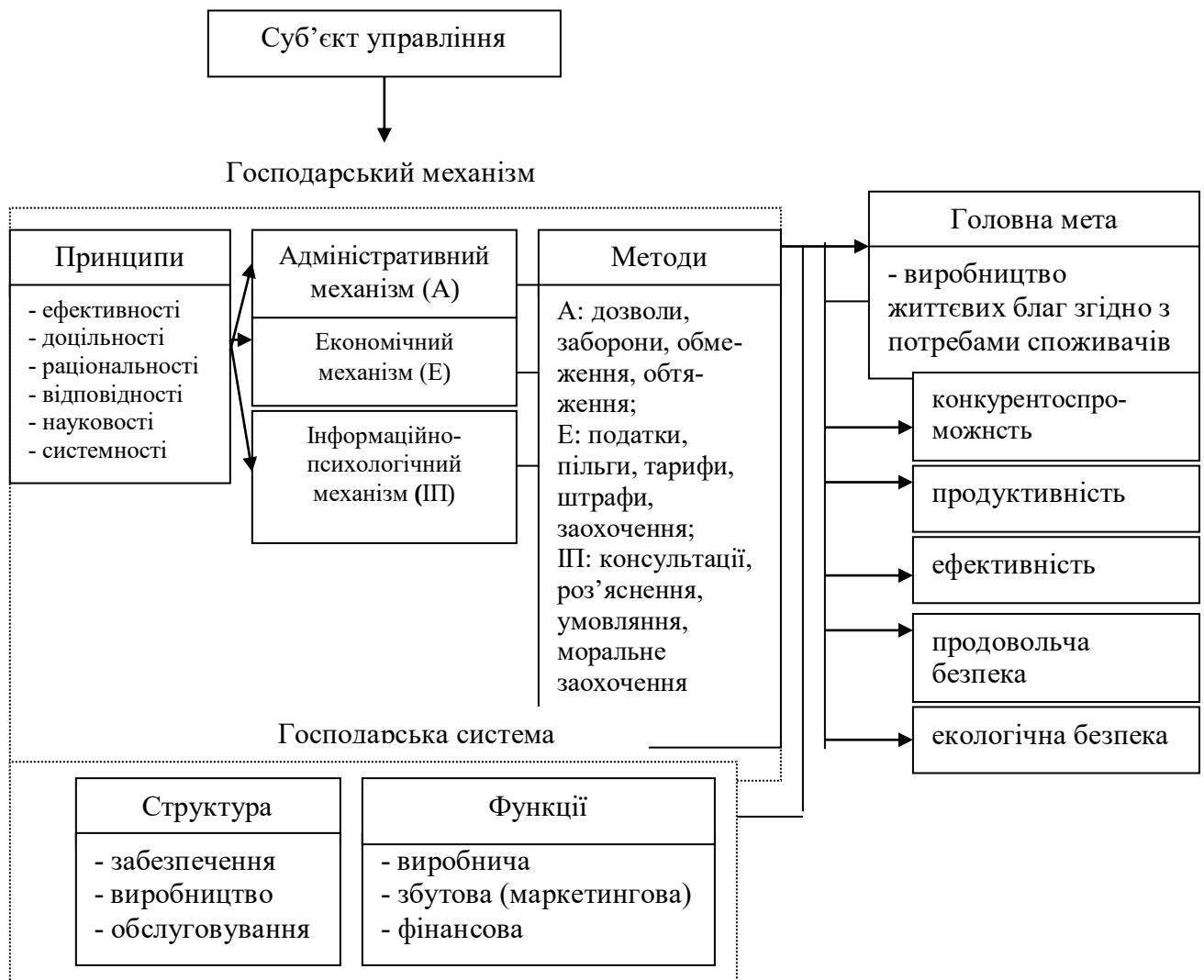

Рис. 1.2. Схема господарського механізму підприємства [6]

Ефективність процесу управління із застосуванням фінансового механізму можлива лише за умови узгодженої та цілеспрямованої взаємодії всіх його складових елементів у процесі суспільного відтворення. Для цього фінансовий механізм має відповідати низці ключових вимог, зокрема:

- забезпечення відповідності кожного елемента фінансового механізму його функціональному призначенню та визначеному навантаженню;
- орієнтація всіх складових фінансового механізму на процес відтворення з метою формування запланованого обсягу фінансових ресурсів, необхідних для соціально-економічного розвитку суспільства;

- спрямування дії фінансового механізму на врахування та балансування інтересів усіх учасників фінансових відносин;
- наявність ефективного зворотного зв'язку між елементами фінансового механізму різних рівнів;
- оперативність реагування елементів вищого рівня фінансового механізму на зміни, що виникають під впливом функціонування елементів нижчого рівня [5].

Трактування «економічного механізму» з різних наукових точок зору наведено в дод. А.

На нашу думку, у процесі формування сучасного фінансового механізму підприємство має забезпечувати його максимально можливу відповідність пріоритетам фінансової політики держави відповідного періоду, що виступає важливою передумовою ефективної реалізації її стратегічних цілей і завдань. Водночас система фінансового механізму повинна постійно орієнтуватися на зміцнення взаємозв'язку між його елементами та інтересами держави, суб'єктів господарювання і населення, що є ключовою умовою його збалансованого та ефективного функціонування.

Отже, використовуючи елементи фінансово-економічного механізму, суб'єкти управління спрямовують свою діяльність на досягнення цільових значень окремих параметрів керованої підсистеми. При цьому надзвичайно важливим є визначення і характеристика основних складових такого фінансового механізму підприємства, що й буде висвітлено в наступній частині роботи.

1.2. Принципи та складові формування фінансово-економічного механізму підприємства в сучасних умовах

Головною метою фінансово-економічного механізму в системі формування передумов фінансової безпеки є забезпечення стійкого фінансового стану компаній, попередження різного роду кризових явищ, виявлення фінансових джерел розвитку та формування і раціональне використання наявних (доступних, обмежених) фінансових ресурсів, і, в цілому, – підвищення результатів фінансово-господарської діяльності компанії.

Фінансово-економічний механізм підприємства необхідно розробляти на основі сукупності певних принципів, що становлять його методологічну основу.

Беручи за основу ідеї та дослідження Л.О. Лігоненко, В.С. Пономаренко та О.В. Раєвнєвої [31], пропонується наступна класифікація принципів побудови фінансово-економічного механізму в системі формування фінансової безпеки підприємства (рис. 1.3):

- «...принцип ефективності (сформований на підприємстві механізм повинен підвищувати ефективність результатів діяльності на підставі врахування його реальних і потенційних ресурсних можливостей);

- принцип безперервного функціонування (характеризує необхідність оперативного і своєчасного аналізу фінансового стану підприємства, заснованого на моніторингу його внутрішнього та зовнішнього середовища, необхідного для формування управлінських рішень, що дозволяють здійснювати цілеспрямоване функціонування підприємства);

- принцип адекватності реагування (вибір методів стабілізації розвитку підприємства має ґрунтуватись на реальному рівні дисбалансу на підприємстві і бути адекватним цьому рівню, в протилежному випадку або не буде досягнуто очікуваний ефект від проведення стабілізаційних заходів, або підприємство буде мати невиправдано високі витрати);

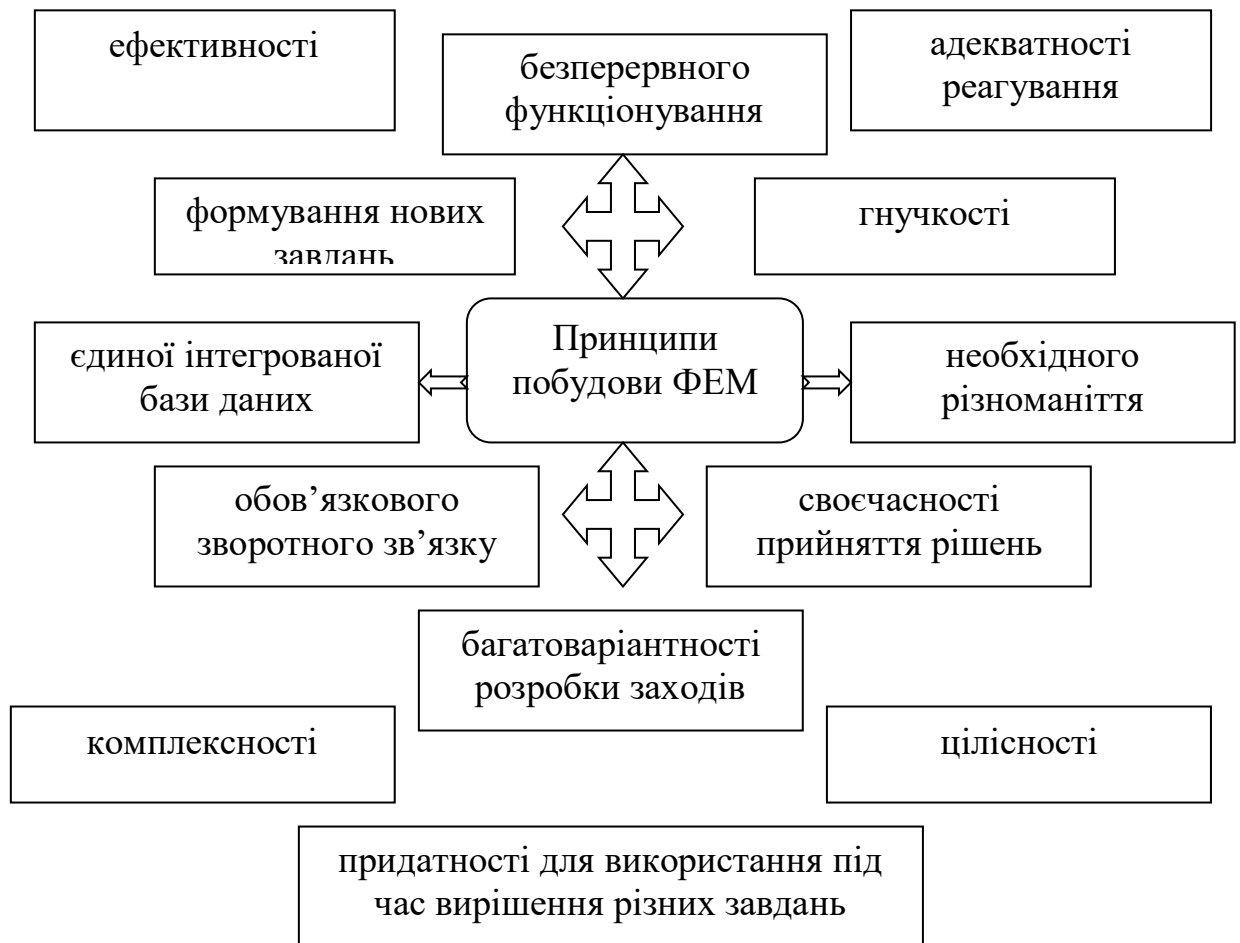

Рис. 1.3. Принципи побудови фінансово-економічного механізму підприємства в сучасних умовах [15, с.90]

- принцип нових завдань (механізм стабілізаційного управління підприємством має забезпечувати можливість пристосування до появи нових завдань, джерелами виникнення яких є зміни в середовищі функціонування підприємства, формування нових парадигм його розвитку, заснованих на світових процесах інтеграції та глобалізації. Така можливість підтримується впровадженням у практику господарювання підприємств нових методів, способів і математичного інструментарію діагностики);

- принцип гнучкості (свідчить про те, що механізм стабілізаційного

управління має породжувати такі управлінські рішення, які були б орієнтовані або на пристосування до стохастичних змін зовнішнього середовища, або на обмежене управління цими змінами);

- принцип необхідного різноманіття (полягає у виборі необхідного і достатнього переліку фінансових індикаторів, на підставі яких здійснюється діагностика фінансового стану підприємства);

- принцип використання єдиної інтегрованої бази даних (цей принцип забезпечує необхідність формування єдиної бази даних підприємства, яка містить показники, що відбивають його діяльність у ретроспективі, а також передбачає можливість її поповнення і коректування);

- принцип обов'язкового зворотного зв'язку (дозволяє за допомогою процесу стабілізації розвитку підприємства формувати адекватні та несуперечливі управлінські дії, що дозволяють оперативно реагувати на зміни зовнішнього і внутрішнього середовища підприємства);

- принцип своєчасності прийняття управлінських рішень (реалізація цього принципу вимагає безперервного моніторингу стану суб'єкта господарювання, раннього виявлення ознак кризового стану, швидкого реагування на них проведенням відповідних стабілізаційних заходів);

- принцип багатоваріантності розробки заходів (стабілізаційний механізм має містити правила та алгоритми вибору найбільш доцільного рішення з урахуванням аналізу максимально можливої кількості альтернативних варіантів на підставі зіставлення їхньої результативності і витрат);

- принцип комплексності (стабілізаційне управління, спрямоване на фінансове оздоровлення підприємства повинно мати ефект синергетичного впливу на всі сфери його життєдіяльності);

- принцип цілісності (передбачає розгляд механізму стабілізаційного управління як цілісної системи, що дозволяє поєднати, наприклад, вивчення кризової ситуації на підприємстві та заходи реагування на неї);

- принцип придатності для використання під час вирішення різнопланових практичних завдань (інструменти механізму припускають

проведення аналізу фінансового стану підприємства, розробку бізнес-плану, плану санації та реструктуризації, оцінку ефективності антикризової програми та інвестиційної привабливості, визначення санаційної спроможності та вартості бізнесу та ін.)» [16, с.44-45].

Із найбільш загальних позицій термін «механізм» означає сукупність складових (деталей) цілого (системи), які, взаємодіючи, служать для забезпечення руху системи у визначеному напрямі.

До структури фінансового механізму, як зазначають науковці Рудницька О.М. та Шпак Н.З. входять «...взаємозалежні елементи підсистеми: нормативно-правове, адміністративно-організаційне, інформаційне забезпечення, фінансові методи, фінансові важелі, фінансові відносини та процеси промислових підприємств: виробничо-господарські, фінансові, інвестиційні» [28, с.258].

У цьому зв'язку пропонується така модель фінансового механізму підприємства, що враховує всі компоненти, а також фінансові процеси та відносини (рис. 1.4).

Таким чином, фінансовий механізм суб'єктам господарювання можна визначити «...як спосіб впливу підсистеми, яка включає нормативно-правове, адміністративно-організаційне й інформаційне забезпечення, на фінансові відносини за допомогою важелів і методів, а через них на виробничо-господарські, фінансові й інвестиційні процеси для забезпечення стійкого розвитку підприємства» [23, с.112].

За визначенням науковців [14; 18; 22] «...фінансовий механізм підприємства припускає значну кількість важелів, інструментів і різноманітні підходи до оцінки наслідків виникнення тих або інших ситуацій. Вивчення фінансового механізму як фінансово-економічної категорії дозволяє так спланувати діяльність підприємства в коротко-, середньо- і довгостроковому періодах, щоб забезпечити одержання підприємством максимально можливого прибутку з мінімальними витратами в умовах мінливості стану ринку».

Рис. 1.4. Структура фінансового механізму підприємства [19]

Зокрема, вчений дослідник Бланк І.О. розглядає фінансові методи як «...способи впливу фінансових відносин на господарський процес. Цей вплив здійснюється через управління рухом фінансових ресурсів, порівняння витрат і результатів, матеріальне стимулювання і відповідальність за ефективне використання грошових фондів. Фінансові методи становлять основу

фінансового механізму, до них відносять: планування і прогнозування, інвестування, кредитування і самокредитування, оподаткування, матеріальне стимулювання і відповідальність, страхування, заставні, трансфертні, трастові операції, оренду, лізинг, факторинг та ін. Дія фінансових методів виявляється в утворенні й використанні різних грошових фондів» [2, с.312].

На думку Сосова Ф.В. «...поряд із традиційними фінансовими методами, такими як облік, аналіз, планування, прогнозування, регулювання і контроль, до фінансових методів запропонованого механізму відносять трендовий аналіз широкої системи критеріїв та ознак; аналіз точки беззбитковості; методи реструктуризації активів та пасивів підприємства; санацію балансу; дискримінантний аналіз; аналіз сильних та слабких місць; аналіз інтегральних показників» [25],

Важливу роль у функціонуванні зазначеного механізму відіграє система фінансового планування, оскільки саме на її основі здійснюється зіставлення фактичних показників із плановими значеннями, що дає змогу визначити характер і ступінь відхилень, а також встановити причини їх виникнення. Процес планування повинен характеризуватися належним рівнем деталізації та передбачати регулярне коригування з урахуванням змін внутрішнього і зовнішнього середовища діяльності підприємства.

Фінансовий важіль розглядається як інструмент реалізації фінансового методу, що забезпечує практичний вплив на економічні процеси. У структурі фінансового механізму суттєве значення мають такі фінансові важелі, як прибуток, дохід, амортизаційні відрахування, фінансові санкції, ціни, орендна плата, дивіденди, відсоткові ставки за кредитами, депозитами та облігаціями, інвестиційні ресурси, валютні курси та інші економічні інструменти впливу.

Серед структуроутворюючих елементів фінансово-економічного механізму ми виокремлюємо також інструменти стабілізаційного управління – це засоби, що використовуються для досягнення визначених цілей і можуть включати в себе певну комбінацію методів та важелів.

До ключових інструментів фінансового механізму стабілізаційного

управління доцільно віднести систематичний моніторинг індикаторів, механізми раннього виявлення та реагування на зміни, інструменти фундаментальної діагностики, а також факторні та дискримінантні моделі оцінювання. Зазначені підходи забезпечують своєчасне виявлення відхилень у фінансовій діяльності та підвищують ефективність управлінських рішень.

Можливість використання методів, фінансових важелів, інструментів та індикаторів стабілізаційного управління підприємством значною мірою визначається інституційними умовами, в межах яких здійснюється розробка, прийняття та реалізація фінансових рішень. До таких умов належать, зокрема, чинна законодавчо-нормативна база, що регулює фінансові відносини, а також належним чином сформована система інформаційного забезпечення управлінських процесів.

Результативність функціонування фінансового механізму значною мірою визначається рівнем його правового та нормативного забезпечення. Правове забезпечення охоплює сукупність законодавчих актів, постанов, наказів та інших нормативно-правових документів, що регулюють діяльність органів управління у фінансовій сфері. У свою чергу, нормативне забезпечення включає інструктивні матеріали, нормативи, стандарти, тарифні ставки, методичні рекомендації та роз'яснення, які регламентують порядок реалізації фінансових відносин.

Інформаційне забезпечення фінансового механізму формується на основі різних видів фінансово-економічної інформації, зокрема даних про фінансовий стан суб'єктів господарювання, а також інформації щодо процесів, що відбуваються на внутрішніх і міжнародних фінансових ринках. Наявність достовірної та своєчасної ділової інформації створює передумови для оперативного прийняття фінансових і комерційних рішень, спрямованих на підвищення ефективності діяльності та максимізацію прибутку.

Перелік фінансових методів і важелів не може вважатися вичерпним, оскільки динамічний характер сучасних господарських процесів, а також поява нових викликів і проблем зумовлюють необхідність постійного пошуку та

впровадження нових форм і способів управлінського впливу на відповідні об'єкти.

Отже, результати ефективного управління фінансами підприємства значною мірою визначаються рівнем якості та взаємоузгодженості окремих ланок фінансово-економічного механізму, у тому числі оптимальністю та повнотою використання фінансових методів, важелів та інструментів, якістю підібраних індикаторів, що будуть ґрунтовно висвітлені в наступній частині роботи.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА СФОРМОВАНОГО ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ ТОВ «ТЕРРА-ПОТІЧОК» У 2023-2025 РОКАХ

2.1. Економічна характеристика підприємства

Процес оцінки (діагностики) існуючого фінансового механізму не є одноразовою процедурою, а являє собою безперервну систематичну діяльність, ефективність якої значною мірою залежить від накопиченого практичного досвіду. Діагностика розглядається як важливий етап дослідження проблем, що виникають у процесі функціонування певної системи, і здійснюється після їх виявлення в результаті контрольних заходів.

Таким чином, діагностика являє собою процес ідентифікації та оцінювання позитивних або негативних (кризових) тенденцій у діяльності підприємства, що ґрунтується на аналізі виявлених локальних змін, встановлених взаємозв'язків, а також ключових показників, які істотно впливають на ефективність функціонування суб'єкта господарювання.

На наш погляд, урахування циклічного характеру розвитку кожного підприємства може слугувати важливим інструментом превентивної діагностики кризи на підприємстві, що дає можливість менеджменту вчасно здійснювати стратегічні та тактичні перетворення та, як наслідок, підвищувати ефективність діяльності.

З метою практичного втілення оцінки фінансового механізму обрано товариство з обмеженою відповідальністю «Терра-Потічок» (далі – ТОВ «Терра-Потічок»).

Місце знаходження підприємства – Івано-Франківська область, Коломийський район, с. Джурів.

Основні напрямки діяльності ТОВ «Терра-Потічок» відповідно до Статуту:

1) «сільське господарство та надання пов'язаних із ними послуг:

- вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур, сої і насіння олійних культур;

- вирощування овочів і баштанних культур, коренеплодів і бульбоплодів;

- вирощування інших однорічних і дворічних культур;

2) складське господарство та допоміжна діяльність у сфері транспорту:

- складське господарство;

- допоміжне обслуговування наземного транспорту;

- транспортне оброблення вантажів;

3) оптова торгівля сільськогосподарською сировиною та живими тваринами:

- оптова торгівля зерном, насінням та кормами для тварин;

- оптова торгівля квітами та рослинами;

- оптова торгівля живими тваринами, шкірсировиною, шкурами та шкірою;

4) тваринництво:

- розведення великої рогатої худоби молочних порід;

- розведення коней та інших тварин родини конячих;

- розведення верблюдів, овець;

- розведення свиней;

- розведення свійської птиці та інших тварин;

5) допоміжна діяльність у сільському господарстві та після урожайна діяльність:

- допоміжна діяльність у рослинництві;

- допоміжна діяльність у тваринництві;

- після урожайна діяльність;

- оброблення насіння для відтворення;

6) інші види господарської діяльності, що не заборонені законодавством України» [30].

Узагальнено охарактеризувати ТОВ “Терра-Потічок” можна за

допомогою табл. 2.1.

Таблиця 2.1

Характеристика ТОВ “Терра-Потічок” за
класифікаційними ознаками

Класифікаційні ознаки	Вид підприємства
Мета і характер діяльності	Комерційне
Форма власності	Приватне
Національна належність капіталу	Вітчизняне
Правовий статус і форма господарювання	Підприємство, приватна форма
Галузево-функціональний вид діяльності	Промислове
Технологічна (територіальна) цілісність і ступінь підпорядкування	Головне підприємство
Рівень концентрації (розмір)	Мале
Характер сировини, що споживається	Переробне
Економічне призначення готової продукції	Агропромислове виробництво
Рівень спеціалізації	Спеціалізоване
Масштаб виробництва	Виробництво середніми партіями
Рівень автоматизації та механізації	Автоматизоване, частково механізоване
Технологічна спільність	З безперервним процесом виробництва
Час роботи протягом року	Безперервно
Спосіб конкуренції	- ціна; - якість; - корисні властивості продукції

З таблиці видно, що досліджуване підприємство належить до приватної форми власності, основною метою діяльності якого є отримання прибутку шляхом виробництва і реалізації агропромислової продукції, надання послуг з переробки сировини, сої тощо.

За розмірами даний суб’єкт господарювання є невеликим підприємством АПК з безперервним виробництвом, автоматизованою працею, адже згідно чинного законодавства малими (незалежно від форми власності) визнаються підприємства, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний (фінансовий) рік не перевищує 250 осіб, а обсяг валового доходу від реалізації продукції (робіт, послуг) за цей період не перевищує 50 мільйонів гривень.

Поряд з цим доцільно провести SNW-аналіз (акронім від англ. Strength, Neutral, Weakness) – це аналіз сильних, нейтральних і слабких сторін організації. Як показала практика, в ситуації стратегічного аналізу внутрішнього середовища організації в якості нейтральної позиції найкраще

фіксувати середньо ринковий стан для даної конкретної ситуації.

Зазвичай SNW-аналіз застосовують для більш глибокого вивчення внутрішнього середовища підприємства після проведення SWOT-аналізу. Під час SNW-аналізу оцінюється стан внутрішнього середовища підприємства за рядом позицій (факторів), кожна з яких отримує одну із трьох оцінок: сильна (Strength); нейтральна (Neutral); слабка (Weakness).

Головна задача SNW-аналізу – це виявлення „активу” (S) і „пасиву” (W) підприємства. А задача стратегії розвитку – використання активу для нейтралізації і усунення пасиву.

Для прикладу, до „пасиву” (слабких позицій) підприємства може відноситися: кваліфікація співробітників; відсутність стратегії розвитку; низька кваліфікація персоналу; неефективна організаційна структура; слабе інформаційне забезпечення; низький рівень планування; сильна залежність від постачальників.

Результати проведення SNW-аналізу внутрішнього середовища ТОВ “Терра-Потічок” відображено в табл. 2.2, що дає можливість зробити висновки про переваги та прорахунки у роботі даного суб’єкта господарювання.

Таблиця 2.2

SNW-аналіз внутрішнього середовища
ТОВ “Терра-Потічок”

Сфера	Стратегічна позиція (фактори)	Якісна оцінка позиції (факторів)
1	2	3
Кадри	Управлінський персонал	S
	Корпоративна культура	N
	Кваліфікація співробітників	S
	Кадрова політика	N
	Мотивація продуктивної праці	S
	Плинність кадрів і прогули	N
	Особлива кваліфікація співробітників	N
	Досвід	S
Організація загального управління	Організаційна структура	N
	Організація системи комунікацій	S
	Організаційний клімат і культура	N
	Кваліфікація, інтереси, здібності вищого керівництва	S
	Система стратегічного планування	W

Продовження табл. 2.2

1	2	3
Маркетинг	Продукція, вироблена підприємством	S
	Збір необхідної інформації про ринок	S
	Частка ринку	N
	Канали розподілу	N
	Організація збуту	N
	Якість товару	S
	Унікальність товару	S
Фінанси й облік	Ставлення до податків	N
	Можливість використання альтернативних фінансових стратегій	N
	Ефективність контролю за витратами, можливість їх зниження	S
	Система обліку, складання бюджету і планування прибутку	W
Виробнича діяльність	Виробничі потужності	S
	Ритмічність виробництва	S
	Виконання замовлень за обсягом виробництва	S
	Система обслуговування виробництва	S
	Узгодженість діяльності обслуговуючих господарств	N

Потребують додаткової уваги зі сторони менеджменту підприємства корпоративна культура та особлива кваліфікація спеціалістів, що забезпечило б зростання продуктивності праці в перспективі. Слід відзначити, що поряд із сучасним обладнанням, досвідчений персонал із належним рівнем кваліфікації забезпечує підприємству достатні обсяги випуску продукції, що зростають з кожним роком. У підприємства є потенціал, що дасть змогу підприємству в майбутньому періоді нарощувати обсяги виробництва.

Отже, суттєвими передумовами для виготовлення відносно широкого спектру продукції на досліджуваному підприємстві, є необхідне професійне обладнання з досить високим рівнем автоматизації (як українського, так і закордонного виробництва). Це сучасне обладнання забезпечує обробку необхідної сировини належним чином (із низьким відсотком браку та відходів).

Слабкою стороною (W) діяльності досліджуваного товариства є низький рівень стратегічного планування та недостатній рівень поточного планування (зокрема, в напрямку складання бюджетів і планування прибутків).

Таким чином, ТОВ “Терра-Потічок” необхідно намагатися використовувати свої сильні сторони для нейтралізації слабких, посилення нейтральних позицій, та стабільного підтримання сильних позицій.

Для оцінки фінансово-економічного механізму підприємства слід проаналізувати абсолютні та відносні показники. Отже, першим етапом є оцінка репутації підприємства, його ринків збуту, маркетингової діяльності і т. ін.

Другий етап передбачає аналіз динаміки активів, як оборотних, так і необоротних; джерел формування активів; динаміки фінансових результатів за відповідними рівнями (валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності, чистий прибуток).

Третій етап передбачає розрахунок показників оборотності в динаміці та їх оцінка.

Наступний етап: визначення ефективності фінансово-економічного механізму підприємства, для чого слід розрахувати показники рентабельності продажу, активів і пасивів, розрахувати вплив рентабельності продажу та оборотності активів на загальну рентабельність майна, тобто на фінансовий механізм в цілому.

Розглянемо основні фінансові показники діяльності підприємства за допомогою даних звітності (дод. Б.1 – Б.3), які узагальнено в табл. 2.3.

Таблиця 2.3

Динаміка фінансових показників діяльності ТОВ “Терра-Потічок” за
2023-2025 роки

тис. грн.

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)	
				2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року
Чистий дохід від реалізації продукції	131013,4	122372,9	59624,7	-8640,5	-62748,2
Собівартість продукції	117576,3	99318,5	45422,8	-18257,8	-53895,7
Валовий прибуток	13437,1	23054,4	14201,9	9617,3	-8852,5
Інші операційні доходи	10460	10185	33526,7	-275	23341,7
Інші операційні витрати	13552	22111,6	39350,8	8559,6	17239,2
Фінансовий результат до оподаткування	8856,7	8340,9	8049,9	-515,8	-291
Чистий прибуток	7262,5	6839,5	6600,9	-423	-238,6

Таким чином, в цілому згідно даних табл. 2.3, основні показники діяльності ТОВ “Терра-Потічок” мають неоднозначну динаміку впродовж аналізованого періоду. Зокрема, в 2024 році спостерігалось зменшення суми виручки від реалізації продукції (зокрема, це вирощування зернових культур, сої та інших видів сільськогосподарської продукції) порівняно з 2023 роком на 8640,5 тис. грн. (або на 6,6%), ще більше зменшення суми витрат на її вирощування – на 18257,8 тис. грн. (або на 15,5%) і як наслідок, збільшення суми валового прибутку у 2024 році на 9617,3 тис. грн.

Однак внаслідок значного зростання інших операційних витрат у 2024 році (на 63,2%) та фінансових витрат, що мають місце на підприємстві (оскільки товариство використовує платні позикові ресурси у вигляді банківських кредитів), ТОВ “Терра-Потічок” отримало фінансовий результат до оподаткування на 515,8 тис. грн. менший, аніж у попередньому році, який склав 8340,9 тис. грн. Навіть отримання вагомої суми інших операційних доходів (доходи від здачу в оперативну оренду основних засобів, доходи від списання ТМЦ, а також доходи від здачу в оренду гектарів земельних угідь) не змінило суттєво ситуації, і товариство отримало чистий прибуток у 2024 році в сумі 6839,5 тис. грн., величина якого знизилася на 423 тис. грн. порівняно з попереднім періодом.

У 2025 році виручка від реалізації продукції також зменшилася на 62748,2 тис. грн. (або на 51,3%), валовий прибуток – на 8852,5 тис. грн. і, як наслідок, – сума чистого прибутку зменшилася на 238,6 тис. грн. (або на 3,5%). Тобто характерним є сповільнення зменшення суми чистого прибутку що теж слід розцінювати як позитивний сигнал в діяльності підприємства.

Отже, спостерігається поступове зменшення величини чистого прибутку, що є в розпорядженні підприємства, спричинене недостатньо ефективним управлінням його витратами і доходами у 2024-2025 роках, зростанням вартості пального, сезонністю та залежністю від сприятливих погодніх умов, а також відносним зменшенням платоспроможного попиту (що зумовлено загальною фінансово-економічною ситуацією в області та в країні в цілому), тобто

підприємству необхідно шукати резерви нарощення обсягів виробництва продукції, зменшення її собівартості, провадити ефективний управлінський облік та менеджмент ресурсами підприємства в цілому.

Отже, керівництву підприємства необхідно пам'ятати, що тільки конкурентоспроможне підприємство може утриматися на ринку, шляхом реалізації високоякісної продукції.

Розглянемо для порівняння темпи зміни виручки та собівартості продукції, що дасть змогу усвідомити причини зміни відповідних видів прибутку підприємства впродовж аналізованого періоду (рис. 2.1).

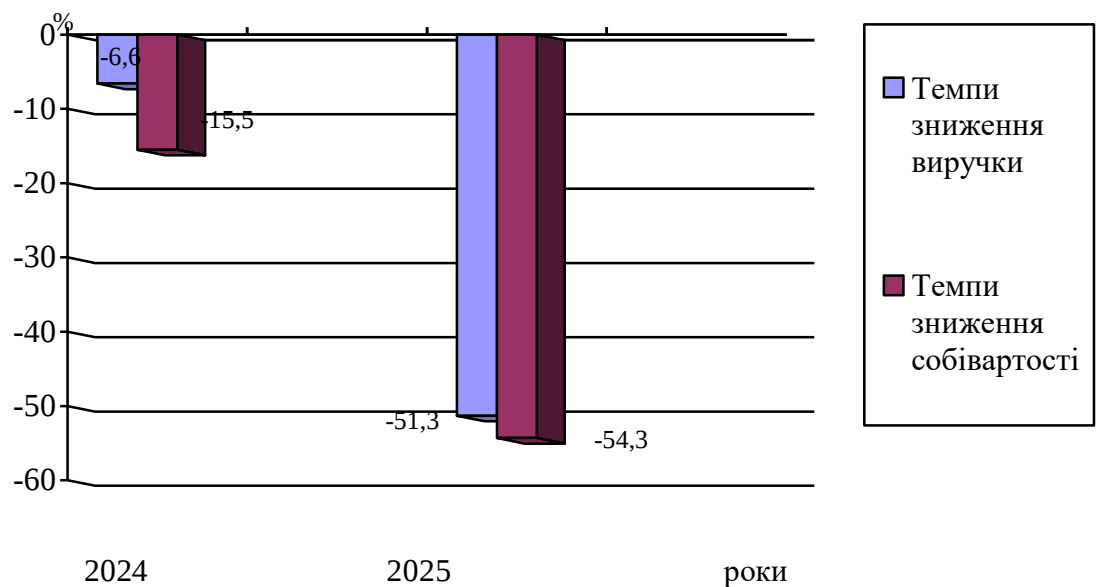

Рис. 2.1. Динаміка темпів зміни обсягів виручки від реалізації та собівартості продукції ТОВ “Терра-Потічок” у 2024-2025 роках

Дані рис. 2.1 підтверджують, що внаслідок перевищення темпів зниження собівартості продукції у 2024-2025 роках над темпами зниження виручки від реалізації продукції підприємство отримало вищий валовий прибуток. Отже, підприємству необхідно намагатися й надалі не втрачати свої позиції на ринку шляхом широкого розширення асортименту вирощування агропромислової продукції та розширення ринків збуту продукції (в т.ч. й за кордоном) з метою нарощення суми виручки, валового, операційного та чистого прибутку в

майбутньому.

Позитивною рисою ТОВ “Терра-Потічок” є намагання нарощувати обсяги виробництва, оскільки підприємство планує у 2026 році наростити обсяги виробництва в регіоні шляхом збільшення вирощування і реалізації сільськогосподарської продукції з 1 до 3 тон в змін.

Отже, позитивним явищем є намагання підприємства нарощувати обсяги доходів (в т.ч. й від альтернативних джерел), тобто підприємство поступово утверджує позиції на ринку агропромислової продукції (в умовах високої конкуренції в даній галузі).

2.2. Дослідження складових фінансового механізму товариства

З метою аналізу сформованого фінансового механізму та інструментів фінансової політики ТОВ “Терра-Потічок” використаємо дані балансів за відповідні роки (дод. Б.1 – Б.3) і проаналізуємо динаміку складу і структури майна підприємства та джерел його формування за допомогою табл. 2.4.

Як видно з даних табл. 2.4, обсяги майна впродовж аналізованого періоду мають позитивну динаміку.

У 2024 році порівняно з 2023 роком загальна сума майна ТОВ “Терра-Потічок” збільшилась на 19276 тис. грн., що відбулося за рахунок:

- значного збільшення величини оборотних активів як в абсолютній (на 12421,2 тис. грн.), так і в питомій вазі (на 0,6%), спричинене збільшенням суми дебіторської заборгованості за товари на 15287 тис. грн. (це зумовлено необхідністю посилення міжгосподарських зв’язків, особливо в умовах кризи та неплатежів), однак, це, в свою чергу, може негативним чином відбитися на оборотності активів товариства та його ліквідності. При цьому сума запасів товариства зменшилась на 12359,1 тис. грн. (або на 39,1%), що може свідчити про зменшення потреби у формуванні товариством сезонних запасів у періоді;

Таблиця 2.4

Динаміка складу та структури активів ТОВ “Терра-Потічок”
за 2023-2025 роки

тис. грн.

Активи	2023 рік		2024 рік		2025 рік		Відхилення (+,-)			
							2024 рік від 2023 року		2025 рік від 2024 року	
	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%	Сума	%
Необоротні активи, в т.ч.:	28537,2	38,5	35392	37,9	42691,1	39,2	6854,8	-0,6	7299,1	1,3
Незавершені кап.інвестиції	-	-	-	-	266,7	0,6	-	-	266,7	0,6
Основні засоби	23916,9	83,8	30771,7	86,9	42424,4	99,4	6854,8	3,1	11652,7	12,5
Інші необоротні активи	4620,3	16,2	4620,3	13,1	-	-	-	-3,1	-4620,3	-13,1
Оборотні активи, в т.ч.:	45534,2	61,5	57955,4	62,1	66092,5	60,8	12421	0,6	8137,1	-1,3
Запаси	37897,2	83,2	25538,1	44,1	38964,6	59	-12359	-39,1	13426,5	14,9
Дебіторська заборгованість за товари	5897,1	13	21184,1	36,5	24511,3	37,1	15287	23,5	3327,2	0,6
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	74,4	0,2	5,6	0	1	0	-68,8	-0,2	-4,6	-
Інша поточна дебіторська заборгованість	1659,1	3,6	11223,6	19,4	2601,7	3,9	9564,5	15,8	-8621,9	-15,5
Грошові кошти	6,4	0	4	0	14,8	0	-2,4	-	10,8	-
Всі активи	74071,4	100	93347,4	100	108783	100	19276	x	15436	x
Власний капітал, в т.ч.	22316,7	30,1	32484,4	34,8	39085,3	35,9	10165	4,7	6600,9	1,1
Зареєстрований капітал	2	0	2	0	2	0	-	-	-	-
Нерозподілений прибуток	22314,7	100	32482,4	34,8	39083,3	35,9	10165	-	6600,9	-
Поточні зобов’язання, в т.ч.	51754,7	69,9	6,863	65,2	59227,3	54,5	9108,3	-4,7	-1635,7	-10,7
Кредиторська заборгованість:	30672,5	59,3	40347,4	66,3	38060,2	64,3	9674,9	7,0	-2287,2	-2,0
- за товари										
- з бюджетом	140,8	0,3	1245,8	2,0	1104,1	1,9	1105	1,7	-141,7	-0,1
- зі страхування	5	0	2,8	0	19,9	0	-2,2	-	17,1	-
- з оплати праці	8,6	0	14,7	0	89,8	0,1	6,1	-	75,1	0,1
Інші поточні зобов’язання	6288,8	12,1	4719,5	7,8	5420	9,2	-1569	-4,3	700,5	1,4
Всі пасиви	74071,4	100	93347,4	100	108783	100	19276	x	15436	x

- вагомого зростання величини необоротних активів в даному році (на 6854,8 тис. грн.), що відбулося за рахунок збільшення у цій сумі основних засобів, які становлять майже 87% у структурі необоротних активів. Це є позитивним сигналом і свідчить про нарощення підприємством матеріально-технічної бази в динаміці.

У 2025 році також відбувається нарощення підприємством майна порівняно з 2024 роком (на 15436 тис. грн.), що спричинене аналогічно зростанням як величини оборотних активів (на 8137,1 тис. грн.) внаслідок знову ж таки збільшення дебіторської заборгованості за товари – на 3327,2 тис. грн. та величини запасів – на 13426,5 тис. грн., так і необоротних активів в частині основних засобів – на 7299,1 тис. грн.

Прослідкуємо динаміку структури всіх активів ТОВ “Терра-Потічок” за допомогою рис. 2.2.

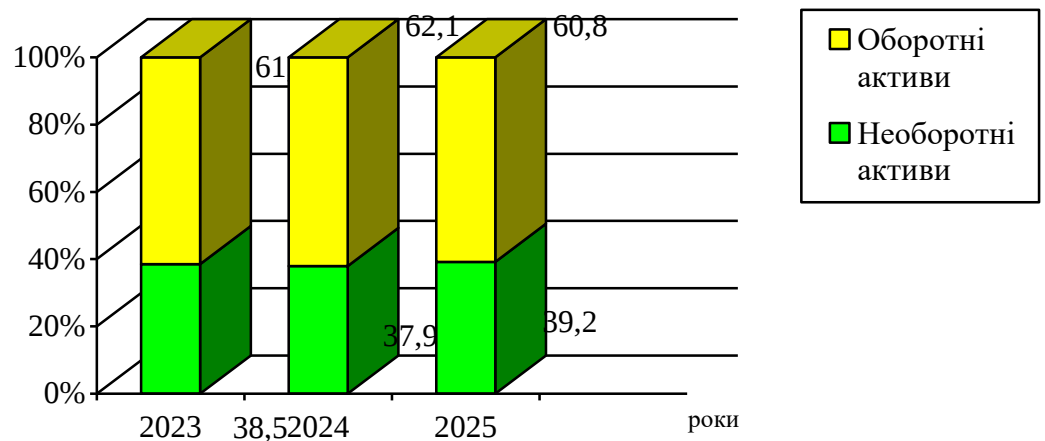

Рис. 2.2. Динаміка структури активів ТОВ “Терра-Потічок” у 2023-2025 роках, %

Отже, структура активів була ліквідною у 2023-2025 роках, так як переважали оборотні засоби у структурі всіх активів товариства, що зумовлено специфікою діяльності досліджуваного суб’єкта господарювання.

Розглянемо детальніше склад і структуру активів ТОВ “Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років за допомогою вище вказаної табл. 2.4.

Так, у структурі необоротних активів підприємства суттєвих змін не відбулося: переважали основні засоби, частка яких становила 83,8% - у 2023 році та 99,4% - у 2025 році, тобто поступово зростала. Поряд з цим, у складі необоротних активів у 2023-2024 роках мали місце інші необоротні активи, які у 2025 році перейшли до статті незавершені капітальні інвестиції. При цьому їх частка була невагомою.

Тому керівництву підприємства слід в майбутньому реалізовувати політику збільшення матеріально-технічної бази, шляхом нарощення обсягу саме нематеріальних активів та капітальних інвестицій, з метою переходу від екстенсивного способу відтворення до інтенсивного.

Динаміка обсягу оборотних активів товариства наступна: у 2024 році їх сума зросла на 12421,2 тис. грн., а у 2025 році – на 8137,1 тис. грн. Слід зазначити, що питома вага оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” у 2023-2025 роках коливається в межах 60-62%%, тобто структура активів підприємства є ліквідною.

У структурі оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” теж відбулися суттєві зміни: у 2023 році найбільшу питому вагу становили запаси, частка яких склала 83,2%, однак в динаміці значно зросла дебіторська заборгованість за товари (на 23,5%) та інша поточна дебіторська заборгованість (на 15,8%), тобто спостерігається вже вагома роль заборгованості за розрахунками у структурі оборотних активів, що зумовлено специфікою діяльності підприємства АПК та фінансово-економічною кризою, адже для даної галузі є характерним відволікання коштів з обороту.

Дебіторська заборгованість за товари у 2025 році порівняно з попереднім роком збільшилася як в абсолютній, так і відносній величині. Збільшення обсягів дебіторської заборгованості свідчить про збільшення обсягів відволікання коштів підприємства з обороту, що негативно може відобразитися на платоспроможності підприємства в даному періоді. Тому керівництву підприємства необхідно постійно слідкувати за станом та термінами погашення такої заборгованості зі сторони дебіторів з метою недопущення сумнівної або

довгострокової дебіторської заборгованості.

Відсутність сумнівної дебіторської заборгованості підприємства впродовж аналізованого періоду є позитивною характеристикою його діяльності, що свідчить про наявний контроль за станом розрахунків дебіторів перед підприємством.

Поряд з цим, доцільність відображення на балансі ТОВ “Терра-Потічок” такого обсягу запасів (зокрема, у 2023 та 2025 роках), що представлені 100-во залишками готової продукції, що виготовлена та нереалізована підприємством, підтверджують показники ефективності їх використання, що визначені в роботі.

Сума грошових коштів, що знаходяться на балансі товариства є мізерною у 2023-2025 роках, що вплинуло на відповідний рівень абсолютної ліквідності ТОВ “Терра-Потічок”. З іншої сторони, це свідчить про можливість зростання обсягів вкладання грошових коштів у діяльність підприємства (в альтернативні джерела отримання прибутку), а не «заморожування» їх на рахунках або в касі підприємства.

Всі ці зміни в структурі оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” спричинили загальне збільшення вказаного виду активів в аналізованому періоді.

Проаналізуємо тепер зміни, що відбулися у складі та структурі джерел формування активів ТОВ “Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років, що також відображено в попередній табл. 2.4.

Отже, аналогічно зі зміною активів підприємства відбуваються і зміни у складових джерел їх формування (які складаються із власного та позикового капіталу, зокрема як короткострокового, так і довгострокового характеру).

Зокрема, у 2024 році збільшився обсяг фінансування ТОВ “Терра-Потічок” на 99276 тис. грн., в тому числі за рахунок вагомого збільшення величини власного капіталу на 10165,7 тис. грн. та зростання суми поточних зобов’язань – на 9108,3 тис. грн.

У 2025 році збереглася позитивна тенденція щодо збільшення підприємством джерел фінансування, що відбулося знову ж таки за рахунок

збільшення суми вже довгострокових зобов'язань – на 10471 тис. грн. (товариство взяло довгостроковий кредит) та власного капіталу – на 6600,9 тис. грн. Звичайно, дана динаміка вказує на поступове зростання фінансової залежності ТОВ “Терра-Потічок” від зовнішніх джерел фінансування, в т.ч. й довгострокових.

Проаналізуємо зміни в розрізі складових джерел фінансування за допомогою рис. 2.3.

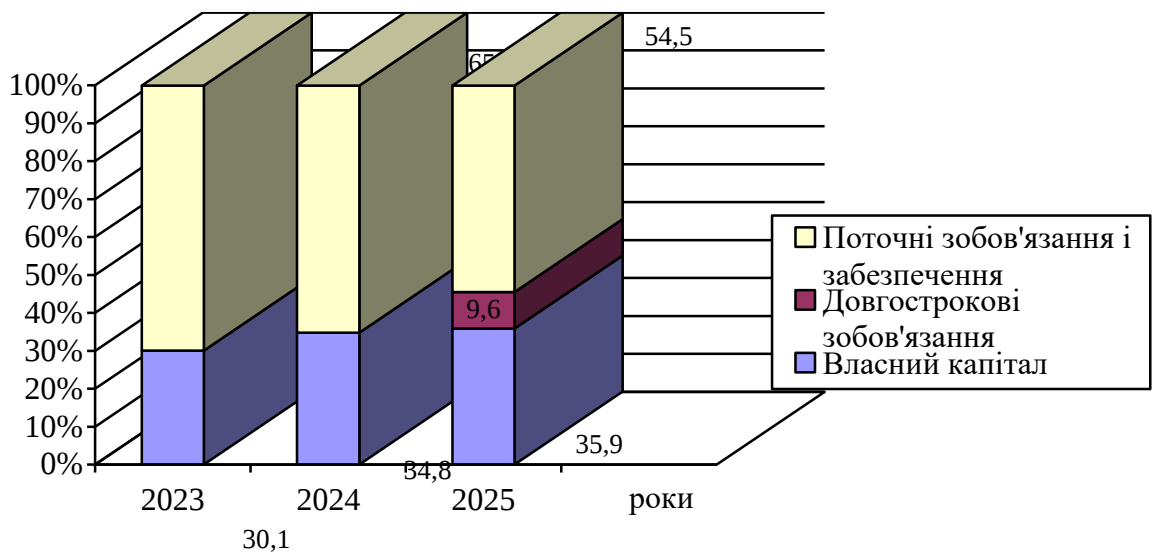

Рис. 2.3. Динаміка структури джерел фінансування ТОВ “Терра-Потічок” за 2023-2025 роки

Дані рис. 2.3 також свідчать, що у структурі джерел фінансування товариства суттєвих змін не відбулося: у 2023-2025 роках переважав позиковий капітал (частка його коливалася в межах 69,9-64,1%), при цьому в динаміці частка власного капіталу поступово зростала. Отже, основне джерело фінансування ТОВ “Терра-Потічок” впродовж 2023-2025 років – позиковий капітал.

Тобто фінансова стійкість товариства є сумнівною, оскільки частка власного капіталу ледь сягає 40% (при рекомендованому значенні понад 50%), що свідчить про наявність в товариства залежності від кредиторів, і у випадку

збереження даної тенденції в майбутньому товаристві може загрожувати повна втрата фінансової стійкості (в гіршому випадку – банкрутство).

Для того, щоб визначити, що саме спричинило зміну власного капіталу, розглянемо детальніше в динаміці його складові. Дані табл. 2.4 свідчать, що до основних складових власного капіталу ТОВ “Терра-Потічок” належать: зареєстрований (статутний) капітал та нерозподілений прибуток. Інші складові власного капіталу у підприємства – відсутні.

Розглянемо детальніше динаміку вказаних вище складових.

Позитивна динаміка обсягу власного капіталу підприємства у 2024 році в сумі 10165,7 тис. грн. зумовлена, головним чином, збільшенням на цю ж суму нерозподіленого прибутку, який складає 100% всього власного капіталу. Тобто керівництво підприємства прийняло рішення про збільшення обсягів фінансування діяльності саме за рахунок власних коштів шляхом повного реінвестування чистого прибутку ТОВ “Терра-Потічок” у активи, внаслідок чого частка статутного капіталу підприємства є невагомою і наближається до нуля.

Отже, в динаміці роль нерозподіленого прибутку зросла, що є позитивною зміною і свідчить про ефективну роботу підприємства в цілому в даному періоді.

У 2025 році спостерігається аналогічна динаміка величини власного капіталу ТОВ “Терра-Потічок”, яка зросла ще на 6600,9 тис. грн. (а в питомій вазі зменшилася на 1,1%). Це також відбулося за рахунок збільшення такої ж величини нерозподіленого прибутку, що теж слід розцінювати як позитивну зміну власного капіталу, оскільки здійснювати фінансово-інвестиційну діяльність за рахунок статутного капіталу та чистого прибутку дуже складно в сучасних умовах господарювання. Тому і в майбутньому необхідно спрямовувати всі зусилля на збільшення величини чистого прибутку, що реінвестуватиметься у виробництво, вирощування сільськогосподарської продукції та її переробку.

Отже, внаслідок вказаних структурних змін у власному капіталі його

величина поступово збільшувалася, хоча його частка в загальному обсязі джерел фінансування залишається незначною і ледь сягає 40% наприкінці 2025 року, що, своєю чергою, створює передумови для ймовірної втрати його фінансової стійкості в майбутньому. Хоча, як свідчить практика господарювання вітчизняних суб'єктів, ефективність використання позикового капіталу значно вища за ефективність використання власного, то можливо це і є той випадок.

Аналізуючи, структуру поточних зобов'язань ТОВ “Терра-Потічок” (табл. 2.4), слід відзначити, що впродовж аналізованого періоду найбільшу питому вагу становила кредиторська заборгованість за товари, питома вага якої зросла із 59,3% у 2023 році до 64,3% – у 2025 році. З однієї сторони, кредиторська заборгованість є безкоштовним джерелом фінансування. Відповідно, збільшення поточних зобов'язань в частині кредиторської заборгованості дає можливість підприємству безкоштовно користуватися фінансовими ресурсами. Проте з іншої сторони, збільшення кредиторської заборгованості загрожує підприємству втратою фінансової стійкості у випадку одночасного пред'явлення кредиторами вимоги щодо негайного погашення такої заборгованості.

Поряд із безкоштовним джерелом фінансування у структурі зобов'язань вагому роль відіграють і банківські кредити, частка яких коливалася із 28,3% у 2023 році до 24,5% - у 2025 році, тобто підприємство намагається поступово погашати дану заборгованість та вона все одно становить $\frac{1}{4}$ позикового капіталу.

Крім того, у складі поточних зобов'язань підприємства є заборгованість перед бюджетом, зі страхування та з оплати праці, щоправда їх частка є мізерною (0,1-2,0%) у структурі поточного позикового капіталу.

Отже, негативним явищем є фінансування виробничо-господарської діяльності ТОВ “Терра-Потічок” більшою мірою за рахунок позикових фінансових ресурсів, однак якщо вони є безкоштовного характеру (якою є здебільшого кредиторська заборгованість за товари), то товариство намагається

оптимізувати свою структуру капіталу шляхом превалювання безкоштовного джерела фінансування, однак при цьому необхідно постійно слідкувати за термінами інкасації боргу, оскільки кредит (у всіх його формах) є небезпечним інструментом фінансування.

Доповнимо оцінку складових фінансового механізму показниками оцінки майнового стану ТОВ “Терра-Потічок” за 2023-2025 роки, зокрема показниками наявності та ефективності використання основних засобів підприємства, скориставшись даними фінансової звітності підприємства (дод. Б.1 – Б.3). Показники стану основних засобів за умов відсутності такої форми фінансової звітності як Примітки до річної фінансової звітності, визначити не можливо, тому обмежимося показниками наявності та ефективності їх використання.

Результати розрахунків занесемо до табл. 2.5.

Таблиця 2.5

Динаміка показників забезпеченості та ефективності
використання основних засобів ТОВ “Терра-Потічок”
за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)	
				2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року
Показники забезпеченості підприємства основними засобами					
Фондомісткість	0,179	0,224	0,614	0,045	0,390
Фондоозброєність, грн/чол.	3901,1	3906,3	4066,5	5,2	160,2
Коефіцієнт реальної вартості основних засобів у майні	0,323	0,330	0,390	0,007	0,060
Показники ефективності використання основних засобів					
Фондовіддача	5,597	4,475	1,629	-1,122	-2,846
Рентабельність основних засобів, %	31,0	25,0	18	-6,0	-7,0
Абсолютна сума прибутку на 1 грн. основних засобів	0,310	0,250	0,180	-0,060	-0,070

В цілому, показники ефективності використання основних засобів ТОВ “Терра-Потічок” мають негативну динаміку у 2023-2025 роках, однак це не зумовлено їх неефективним використанням основних засобів, а зменшенням суми чистого прибутку та виручки при одночасному збільшенні величини основних засобів (тобто той самий прибуток підприємство інвестує в ці основні

засоби, які ще не освоєно та не окупилися). Зокрема, у 2024 році внаслідок значного зниження виручки від реалізації продукції (на 8640,5 тис. грн.) та зменшення середньорічної величини основних засобів (на 3937,8% або на 16,8%) фондомісткість збільшилася: у 2024 році на 1 грн. виручки від реалізації продукції припадало на 4,5 грн. вартості основних засобів більше порівняно з попереднім періодом. У 2025 році дана зміна збереглася: внаслідок зниження виручки (на 62748,2 тис. грн. або на 51,3%) та зростання середньорічної вартості основних засобів (на 33,8%) фондомісткість збільшилася ще на 0,390 пункти.

Отже, віддача основних засобів у 2023-2025 роках знижувалася, про що свідчить зменшення у 2024 році показника фондівіддачі на 1,122, а у 2025 році – на 2,846 пункти порівняно з попереднім періодом. Тобто у 2025 році кожна гривня, вкладена в основні засоби, приносила на 2,85 грн. менше, порівняно із попереднім роком. Отже, керівництво ТОВ “Терра-Потічок” розраховує на більшу віддачу основних засобів у майбутньому за рахунок постійного їх оновлення.

При цьому не досить значною залишається частка основних засобів у майні підприємства, що коливається в межах від 32,3% у 2023 році до 39% у 2025 році, що пов’язано із відповідною політикою підприємства стосовно управління необоротними активами, і основними засобами зокрема, тому йому надалі потрібно продовжувати оновлювати наявну матеріально-технічну базу, незважаючи на зниження показників віддачі основних засобів у поточному періоді.

Попри все, позитивною є динаміка показника фондоозброєності, що у 2024 році збільшився – на 5,2 пункти, у 2025 році – ще на 160,2 грн./особу, тобто значно зросла вартість основних засобів, що припадала на 1 працюючого, а, отже, в цілому підприємство забезпечене основними засобами достатньою мірою.

Однак, показникам прибутковості основних засобів підприємства притаманна негативна динаміка, оскільки рентабельність основних засобів

ТОВ “Терра-Потічок” знизилася у 2024 році на 6%, а у 2025 році – на 7%, що зумовлено відповідно негативною динамікою чистого прибутку при поступовому зростанні середньорічної вартості основних засобів.

Слід зауважити, що значення показника рентабельності основних засобів, зокрема у 2023 році, на рівні 31% - досить високий, адже це означає, що на 1 грн. вкладеного основних засобів припадає 0,31 грн. чистого прибутку. Щоправда цей показник знизився у динаміці, та все ж значення на рівня 0,18 грн. у 2025 році теж вважається задовільним.

Отже, за результатами проведеного SNW-аналізу можна зробити висновок, що менеджменту підприємства слід звернути увагу на спеціалізацію кадрів та кадрову політику, а також необхідно оптимізувати структуру оборотних активів шляхом зменшення запасів в частині реалізації готової продукції, а також встановлення жорсткішої політики по відношенню до дебіторів.

Крім того, в контексті формування ефективного фінансово-економічного механізму менеджменту підприємства АПК доцільно звернути увагу на структуру фінансових ресурсів та залежність головним чином його від позикових джерел фінансування.

Таким чином, оцінка сформованого фінансово-економічного механізму полягає в оцінці здатності товариства мобілізувати фінансові ресурси з різних джерел, а також ефективно їх використовувати. Слід зазначити, що ТОВ “Терра-Потічок” мобілізує, як власні, так і позичені ресурси, нарощує їх обсяги в динаміці, тому доцільно провести аналіз ефективності їх використання, що й буде зроблено в наступній частині роботи.

2.3. Оцінка показників ефективності у системі фінансового механізму підприємства

Фінансовий механізм підприємства пов'язаний, насамперед, з ефективністю формування фінансових ресурсів, які перебувають в його розпорядженні. Для цього оцінюють рентабельність, тобто рівень прибутковості.

Перш за все, науковці та практики рекомендують реалізацію «золотого правила економіки підприємництва».

В процесі оцінки фінансово-економічного механізму доцільно оцінити відповідність окремих показників оптимальному співвідношенню, що часто зустрічається в науковій літературі як «золоте правило економіки підприємництва» [15, с.90]:

$$ТР_{ч.п.} > ТР_{в} > ТР_{а} > 100\%, \quad (2.1)$$

де $ТР_{ч.п.}$ – темп росту чистого прибутку;

$ТР_{в}$ – темп росту виручки від реалізації продукції;

$ТР_{а}$ – темп росту середньої величини активів.

Перше порівняння (чистий прибуток повинен випереджати темпи росту виручки) характеризує відносне зростання рівня рентабельності діяльності підприємства і визначається за формулою:

$$ЧП / В * 100\%, \quad (2.2)$$

де ЧП – величина чистого прибутку;

В – величина виручки від реалізації продукції.

Друге порівняння (виручка повинна зростати більшими темпами порівняно з ростом активів) свідчить про прискорення терміну оборотності активів, що розраховується за формулою:

$$В / А * 100\%, \quad (2.3)$$

де А – середньорічна величина активів підприємства.

Третє порівняння свідчить, що темпи росту чистого прибутку повинні перевищувати темпи росту активів, а це вказує на збільшення рентабельності активів, що розраховується за формулою:

$$\text{ЧП} / \text{А} * 100\%. \quad (2.4)$$

Виконання останньої нерівності свідчитиме про нарощення майнового та фінансового потенціалу. Його досягнення повинно стати основною метою діяльності будь-якого вітчизняного підприємства.

Допустимим є відхилення від цього співвідношення у межах року, якщо, наприклад, воно спричинене оптимізацією активів і запасів чи зменшенням суми дебіторської заборгованості.

Оскільки для ТОВ “Терра-Потічок” було характерним не зростання результуючих показників, а їх зниження (темпи зниження вражаючі, зокрема у 2024 році), вважаємо недоцільним застосування зазначених нерівностей.

Отже, у 2023-2025 роках для підприємства характерно було не зростання, а зниження ключових показників ефективності, а темпи зростання суми активів були вагомими, то це свідчить про недостатньо ефективне використання ресурсів підприємством в аналізованому періоді.

Проаналізуємо показники рентабельності використання капіталу. Скористаємось наведеними формулами і дослідимо показники ефективності використання фінансових ресурсів ТОВ “Терра-Потічок” за допомогою даних фінансової звітності за відповідні роки (дод. Б.1 – Б.3).

Результати розрахунків оформимо у вигляді табл. 2.6.

Дані табл. 2.6 свідчать про зростання майже всіх показників ефективності використання ресурсів підприємства у 2024 році та їх зниження у 2025 році (за винятком показників прибутковості продукції та продажу), що зумовлено відповідно негативною зміною чистого прибутку підприємства та зростанням середніх величин відповідних складових майна чи джерел його утворення, що свідчить про недостатньо ефективну фінансову політику і як наслідок – недостатньо ефективний сформований фінансовий механізм підприємства.

Таблиця 2.6

Динаміка показників рентабельності ТОВ “Терра-Потічок”
за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)	
				2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року
Рентабельність майна	7,9	8,2	6,5	0,3	-1,7
Рентабельність необоротних активів (основних засобів)	31	25	18	-6	-7
Рентабельність оборотних активів	11,5	13,2	10,6	1,7	-2,6
Рентабельність власного капіталу	35,7	23,5	18,5	-12,2	-5,0
Рентабельність позикового капіталу	10,2	12,5	10,1	2,3	-2,4
Рентабельність продажу	5,5	5,6	11,1	0,1	5,5
Рентабельність продукції	7,5	8,4	17,7	0,9	9,3

Зокрема, рентабельність необоротних активів ТОВ “Терра-Потічок” у 2024-2025 роках зменшилася на 6 та 7% відповідно. Це відбулося за рахунок зниження величини чистого прибутку при збільшенні величини необоротних активів, тобто дана зміна є негативною і свідчить про недостатньо ефективне використання необоротних активів підприємством у даному періоді.

Рентабельність оборотних активів у 2025 році теж знизилася на 2,6% внаслідок зниження величини чистого прибутку при збільшенні величини оборотних активів, що свідчить про недостатньо ефективне управління оборотними активами в цілому.

Негативна динаміка даних показників відповідно вплинула і на загальний показник рентабельності майна, який у 2025 році відповідно зменшився на 1,7%.

Рентабельність позикового та власного капіталу теж знизилася за рахунок вагомого зменшення кінцевого результату діяльності та зростання при цьому обсягів фінансових ресурсів, як власних, так і позичених.

Водночас позитивною є зміна показника рентабельності продажу у

2024 році, оскільки він збільшився на 0,1% та у 2025 році – на 5,5% внаслідок перевищення темпів зростання суми валового прибутку при зменшенні суми виручки від реалізації продукції, а це зумовлено ефективнішим управлінням собівартістю продукції в даному періоді. Тому фінансовій службі підприємства необхідно намагатися реалізовувати політику ефективного управління затратами на вирощування та реалізацію продукції, розширювати вже наявні ринки збуту, і при цьому економити на маркетингових витратах.

Рентабельність продукції також в динаміці зростала за рахунок перевищення темпів зниження виручки над темпами зниження суми чистого прибутку у 2023-2025 роках. Отже, підприємству вдається при скороченні обсягів реалізації продукції все ж отримувати чистий прибуток, здійснюючи відповідне управління різними фінансовими результатами, не зважаючи на вплив фінансово-економічної кризи, скорочення обсягу замовлень тощо.

Фінансово-економічний механізм підприємства характеризується і рівнем ефективності використання ресурсів за відповідними видами прибутку. Тому проаналізуємо детальніше зміну показників рентабельності продукції ТОВ “Терра-Потічок” за відповідними видами прибутку (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

Динаміка показників рентабельності продукції ТОВ “Терра-Потічок”
за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)	
				2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року
Валовий прибуток, тис. грн.	13437,1	23054,4	14201,9	9617,3	-8852,5
Прибуток від операційної діяльності, тис. грн.	8856,7	8340,9	8049,9	-515,8	-291
Чистий прибуток, тис. грн.	7262,5	6839,5	6600,9	-423	-238,6
Собівартість продукції, тис. грн.	117576,3	99318,5	45422,8	-18257,8	-53895,7
Рентабельність продукції (валова), %	11,4	23,2	31,3	11,8	8,1
Рентабельність продукції (операційна), %	7,5	8,4	17,7	0,9	9,3
Рентабельність продукції (чиста), %	6,2	6,9	14,5	0,7	7,6

Як свідчать дані табл. 2.7, рентабельність продукції підприємства впродовж 2023-2025 років, на відміну від попередніх показників ефективності використання всіх ресурсів, характеризувалася позитивною динамікою за різними показниками прибутку.

Це зумовлено суттєвим зниженням собівартості продукції в порівнянні із темпами зниження всіх видів прибутку впродовж 2024-2025 років.

Відобразимо для наочності динаміку показників рентабельності продукції за видами прибутку ТОВ “Терра-Потічок” на рис. 2.4.

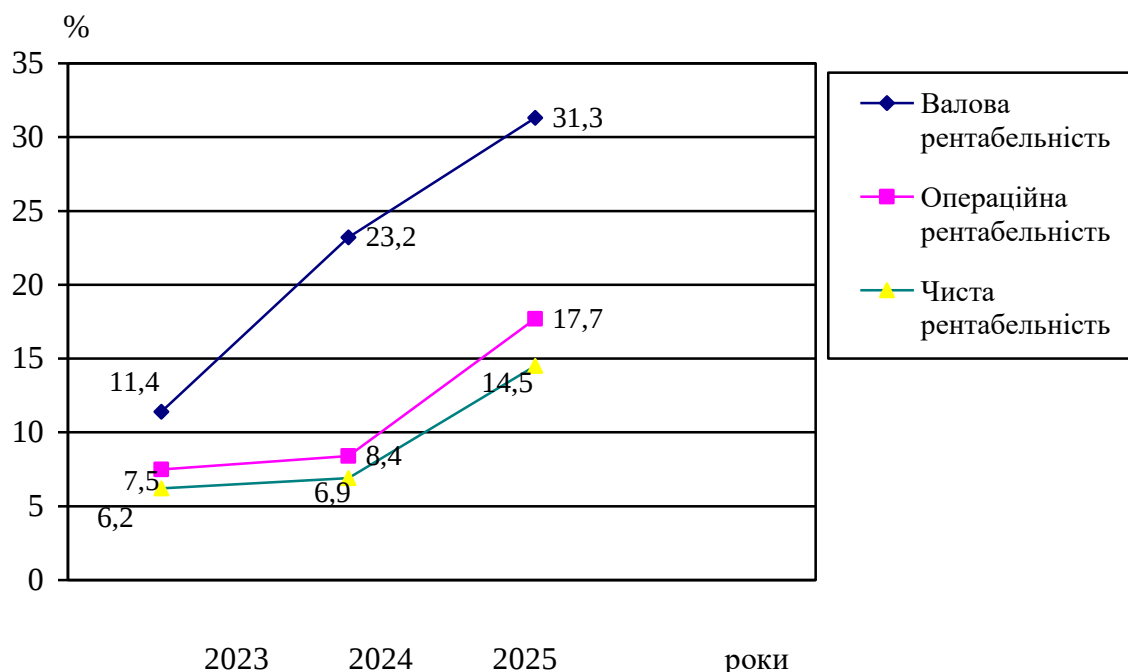

Рис. 2.4. Динаміка показників рентабельності продукції ТОВ “Терра-Потічок” за видами прибутку у 2023-2025 роках, %

З даних табл. 2.7 та рис. 2.4 видно, що всі показники прибутковості продукції мають висхідну криву, тобто в динаміці зростають, а це означає, що попри зростання витрат на сировину, паливе, енергію та інші виробничі потреби підприємству агропромислового комплексу все ж таки вдалося отримати валовий прибуток, операційний та чистий, хоча вони мали неоднозначну динаміку впродовж аналізованого періоду.

Отже, в цілому, основні показники діяльності ТОВ “Терра-Потічок”

мають здебільшого негативну динаміку до зниження у 2024-2025 роках. Та все ж позитивною рисою ТОВ “Терра-Потічок” є намагання нарощувати обсяги виробництва, оновлення матеріально-технічної бази, формувати необхідні запаси сировини та матеріалів, користуватися позиками та сплачувати відсотки за ними, частково погашаючи борги відповідно до умов кредитних договорів.

В цілому, зменшення обсягу чистого прибутку зумовлено впливом багатьох факторів, в т.ч. фінансово-економічною кризою, зростанням вартості сировинних складових у ціні продукції сільськогосподарського призначення, зменшенням рівня платоспроможності населення тощо.

Практично всі показники ресурсовіддачі характеризуються також неоднозначною зміною впродовж 2023-2025 років, що зумовлено зниженням виручки від реалізації продукції порівняно зі зростанням окремих складових ресурсів. Тобто весь прибуток реінвестує у діяльність, нарощуючи тим самим матеріальну та технічну бази, оборотні активи, та кінцевий фінансовий результат поки що не зростає.

Отже, підприємству в процесі формування ефективного фінансово-економічного механізму необхідно продовжувати удосконалювати політику управління показниками майнового стану, ресурсовіддачі та ефективності господарювання, оскільки від цього залежатиме не тільки його фінансовий стан, але й рівень його безпеки. В процесі управління фінансовим механізмом підприємства та ефективністю використання ним фінансових ресурсів вирішується ряд проблем та окреслюються певні напрямки покращення даних показників, які наведені в третьому розділі роботи.

РОЗДІЛ 3. УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПІДПРИЄМСТВА В КОНТЕКСТІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЙОГО СТАБІЛЬНОЇ РОБОТИ

3.1. Вплив показників оборотності на ефективність фінансового механізму ТОВ «Терра-Потічок»

Удосконалення фінансово-економічного механізму підприємства — це процес оптимізації системи управління його сформованими фінансовими ресурсами, що спрямований на підвищення платоспроможності, рентабельності та інвестиційної привабливості. Цей процес передбачає цифровізацію обліку, диверсифікацію доступних джерел фінансування та впровадження обмежень і контролю для мінімізації ризиків.

В цьому контексті варто дослідити вплив показників ділової активності (оборотності) на діючий фінансовий механізм підприємства. Серед таких показників: показники оборотності та ресурсовіддачі, які характеризують інтенсивність використання основних та оборотних засобів підприємства і показують, наскільки ефективно менеджмент здійснює управління ресурсами підприємства.

Отже, з метою визначення ефективності політики управління ресурсами та її впливу на формування стійкого фінансово-економічного механізму підприємства необхідно проаналізувати відповідні показники оборотності та тривалості обертання оборотних активів.

Таким чином, взаємозв'язок між показниками оборотності та ефективності — прямий, тобто якщо підприємство швидко окупує вкладені ресурси, то воно їх ефективно використовує і це вказує на ефективність діючого, сформованого фінансового механізму підприємства.

Спершу проаналізуємо показники оборотності оборотних активів

ТОВ “Терра-Потічок”. Результати розрахунків розмістимо у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

Динаміка показників оборотності оборотних активів

ТОВ “Терра-Потічок” за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)	
				2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року
Базові величини для розрахунку відповідних показників					
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	131013,4	122372,9	59624,7	-8640,5	-62748,2
Середньорічна величина оборотних активів, тис. грн.	63326,5	51744,8	62024	-11581,7	10279,2
Розраховані показники					
Коефіцієнт обертання оборотних активів	2,06	2,36	0,96	0,3	-1,4
Тривалість обертання оборотних активів, дні	175	152	375	-22	223
Коефіцієнт завантаження оборотних активів	0,48	0,42	1,04	-0,06	0,62
Сума вивільнених засобів внаслідок прискорення (сповільнення) оборотності оборотних активів, тис. грн.	122372,9/360 * (-22) = -7478,72		59624,7/360 * 223 = 36934,18		

Дані таблиці свідчать про неоднозначну динаміку практично всіх показників оборотності оборотних активів підприємства впродовж 2023-2025 років.

Дані зміни зумовлені різними факторами і відповідно спричиняють різний ефект на показники результативності діяльності та ефективність фінансового механізму підприємства в цілому. Розглянемо їх.

Виходячи з наведених у табл. 3.1 даних, оборотність оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” у 2024 році прискорилаь на 22 дні, що є позитивною зміною. Це відбулося за рахунок:

- збільшення коефіцієнта оборотності у динаміці – на 0,3 пункти;
- зменшення коефіцієнта завантаження в даному році на 0,06 грн., тобто сума оборотних активів, яка припадає на одну гривню реалізованої продукції, зменшилася на 6 коп. у динаміці;

- перевищенням темпів скорочення величини оборотних активів (-18,8%) над темпами зниження виручки (-6,6%).

Тобто дана зміну не можна однозначно трактувати як позитивну, оскільки зростання показника обертання зумовлене не зростанням доходів чи вдалою маркетинговою політикою, а тим, що підприємство скоротило обсяги закупівлі чи формування сировини на фоні зменшення виручки від реалізації продукції АПК.

Внаслідок впливу вказаних факторів коефіцієнт завантаження і зменшився в аналізованому періоді – на 0,06 пункти, а віддачі зріс – на 0,30 грн.

Поряд з цим, у 2025 році відбулося значне сповільнення оборотних активів підприємства на 223 дні, що відбулося за рахунок:

- суттєвого підняття цін на пальне та енергоносії;
- збільшення витрат на обслуговування сільськогосподарських угідь;
- мінливих погодніх умов та ранніх приморозків, що негативно вплинуло на обсяги врожаю в даному періоді;
- зменшення коефіцієнта оборотності на 1,40 пункти;
- збільшення коефіцієнта завантаження в даному році на 0,62 грн., тобто сума оборотних активів, що припадала на 1 грн. реалізованої продукції вже збільшилася на 62 коп.

Слід відзначити, що негативна динаміка показників оборотності оборотних активів підприємства у 2025 році зумовлена негативною динамікою відповідних факторів, а точніше – відповідною зміною величини оборотних активів та виручки.

Прослідкуємо її за допомогою порівняння темпів зростання (зниження) оборотних активів та виручки у 2024-2025 роках (рис. 3.1). Даний рисунок свідчить про різке зниження обсягу виручки від реалізації продукції у 2025 році порівняно з 2024 роком (від -6,6% до -51,3%), а для оборотних активів у цьому періоді притаманним було зростання, що й вплинуло негативно на сповільнення оборотності оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” у 2025 році.

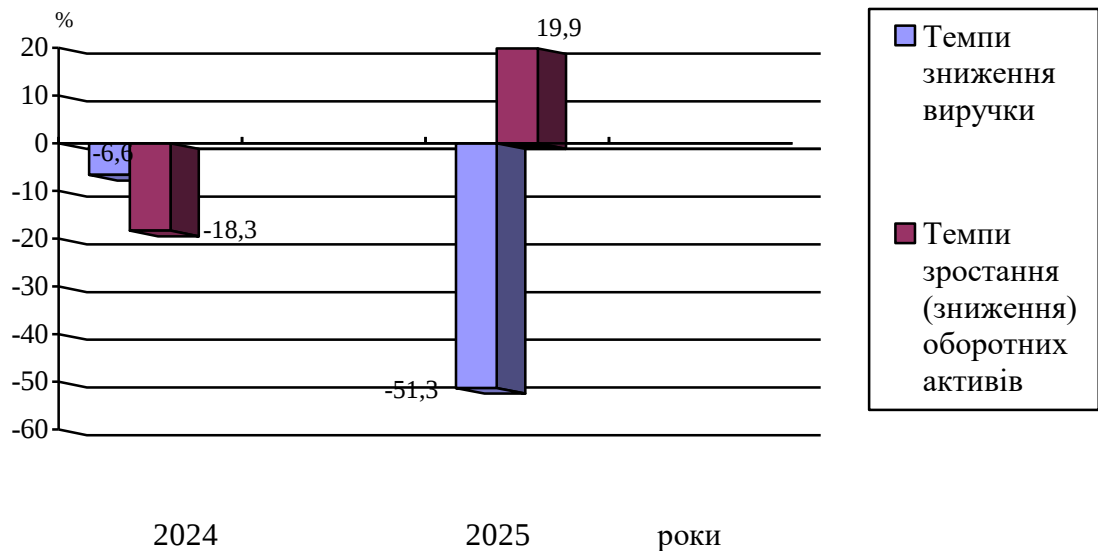

Рис. 3.1. Порівняння темпів зростання (зниження) виручки та оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” у 2024-2025 роках

Слід відзначити, що збільшення величини оборотних активів у динаміці не завжди є негативним явищем, навіть, якщо це призводить до сповільнення їх оборотності, адже для формування стійких господарських зв’язків підприємству необхідно будувати ліберальну кредитну політику стосовно своїх дебіторів, що може супроводжуватися збільшенням суми оборотних активів у частині дебіторської заборгованості.

Для забезпечення безперебійного процесу виробництва продукції підприємству необхідно достатньо запасів, що також може супроводжуватися зростанням їх величини в залежності від потреби в них. Тим паче, коли підприємство належить до агропромислового комплексу України.

Для детального аналізу оборотності оборотних активів визначають суму грошей, які вивільняються з обороту внаслідок прискорення їх обороту, або додатково залучаються в оборот, внаслідок уповільнення обороту. Для цього одноденну виручку звітного періоду необхідно помножити на кількість днів прискорення (або сповільнення) терміну обертання відповідних активів.

Отже, за даними табл. 3.1 прискорення оборотності оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” призвело до вивільнення грошових коштів у 2024 році:

$$122372,9/360 * (-22) = -7478,72 \text{ тис. грн.}$$

Однак, внаслідок вже сповільнення у 2025 році оборотності оборотних активів ТОВ “Терра-Потічок” до обороту необхідно було залучити додатково грошових коштів в сумі:

$$59624,7/360 * 223 = 36934,18 \text{ тис. грн.}$$

Отже, тривалість обертання оборотних активів у 2025 році зросла, що призвело до необхідності залучення коштів в оборот, причому досить великої суми. При цьому слід зазначити, що період обертання оборотних активів у 2025 році на рівні 375 днів (тобто більше року) є незадовільним, недопустимим, адже оборотні активи повинні окуповуватися (приносити дохід підприємству) швидше (максимум – 6 місяців). Дана зміна є негативною, яку товариству необхідно уникати в майбутньому шляхом оптимізації політики управління оборотними активами шляхом прискорення розрахунків та нарощення обсягів реалізації продукції і закладеного в ній прибутку.

В цілому, аналіз вказаних показників засвідчує неоднозначну фінансову політику у сфері управління оборотними активами, оскільки навіть при зростанні обсягів оборотних активів обсяги виручки від реалізації продукції (зокрема у 2025 році) зменшилися, тому підприємству необхідно в майбутньому ефективніше використовувати свої оборотні активи з метою досягнення їх більшої віддачі.

Оскільки найбільшу частку у структурі оборотних активів впродовж 2024-2025 років становила дебіторська заборгованість (таблиці 2-го розділу), то найімовірніше, що саме її зміна негативно вплинула на показники оборотності оборотних активів, зокрема у 2025 році. Прослідкуємо це за допомогою відповідних показників оборотності дебіторської заборгованості.

Крім того, досить часто вітчизняні суб’єкти господарювання покривають нестачу коштів, зумовлену відволіканням їх у дебіторську заборгованість, саме кредиторською заборгованістю. Тому доцільно порівняти періоди їх оборотності (інкасації боргу) в динаміці і зробити відповідні висновки.

Проаналізуємо показники оборотності дебіторської і кредиторської заборгованості. Для цього побудуємо табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Динаміка показників оборотності дебіторської і кредиторської заборгованостей ТОВ “Терра-Потічок” за 2023-2025 роки

Показники	2023 рік	2024 рік	2025 рік	Відхилення (+,-)	
				2024 рік від 2023 року	2025 рік від 2024 року
Базові величини для розрахунку відповідних показників					
Виручка від реалізації продукції, тис. грн.	131013,4	122372,9	59624,7	-8640,5	-62748,2
Середньорічна величина дебіторської заборгованості, тис. грн.	10649,4	20022	29772,6	9372,6	9750,6
Середньорічна величина кредиторської заборгованості, тис. грн.	37480	40058,9	45512,5	2578,9	5453,6
Розраховані показники					
Коефіцієнт обертання дебіторської заборгованості	12,303	6,112	2,003	-6,191	-4,109
Тривалість обертання дебіторської заборгованості, дні	29	59	180	30	121
Коефіцієнт обертання кредиторської заборгованості	3,496	3,055	1,310	-0,441	-1,745
Тривалість обертання кредиторської заборгованості, дні	103	118	275	15	157

Показники обертання як дебіторської, так і кредиторської заборгованості характеризуються негативною динамікою в аналізованому періоді.

Проаналізуємо причини такої зміни відповідних показників ТОВ “Терра-Потічок” в динаміці.

Зокрема, тривалість обертання дебіторської заборгованості підприємства у 2024 році порівняно з 2023 роком збільшилася на 30 днів, тобто підприємства-дебітори повільніше розраховуються, що є негативною зміною, зумовленою зменшенням показника оборотності дебіторської заборгованості на 6,191 пункти.

Вагоме зменшення коефіцієнта оборотності дебіторської заборгованості зумовлено, в свою чергу, значним зростанням обсягів дебіторської

заборгованості при поступовому зменшенні обсягів надходження виручки від реалізації продукції.

Дана негативна динаміка збереглася і у 2025 році, коли тривалість обертання дебіторської заборгованості збільшилася ще на 121 день з тієї ж причини, що в попередньому періоді. Тобто дебіторка зростає, а виручка - знижується.

Слід відзначити, що тривалість обертання дебіторської заборгованості на рівні 180 днів, зокрема у 2025 році, є задовільною, адже свідчить про погашення заборгованості покупцями продукції перед підприємством впродовж шести місяців.

Частка сумнівної дебіторської заборгованості впродовж 2023-2025 років (дод. Б.1 – Б.3) дорівнює нулю, що є позитивним явищем, яке потрібно підтримувати і в майбутньому.

Аналогічна ситуація з періодом обертання кредиторської заборгованості, який у 2024 році збільшився на 15 днів, а у 2025 році – ще на 157 днів. Причина – аналогічна: суттєве зростання середньорічної суми кредиторської заборгованості при загальному зменшенні виручки від реалізації продукції. Ця негативна зміна свідчить про сповільнення розрахунків ТОВ “Терра-Потічок” із іншими підприємствами, працівниками та державою.

Окрім того, період інкасації боргу підприємством на рівні 275 є незадовільним, адже наближається до року.

Вважається, що розрахунки підприємства з кредиторами впродовж 3-х місяців є задовільними.

Тому фінансовому менеджменту товариства слід пам’ятати, що кредитори можуть одночасно пред’явити всі претензії, а це в свою чергу, призвести до втрати фінансової стійкості, або до банкрутства підприємства.

Так як кредиторська заборгованість є, здебільшого, джерелом покриття дебіторської, то доцільно провести їх порівняння за обсягами шляхом складання розрахункового балансу.

Складемо розрахунковий баланс для ТОВ “Терра-Потічок” (табл. 3.3).

Таблиця 3.3

**Динаміка балансу порівняння дебіторської і кредиторської
заборгованостей ТОВ “Терра-Потічок” у 2023-2025 роках**

тис. грн.

Роки	Середньорічна сума дебіторської заборгованості	Середньорічна сума кредиторської заборгованості	Перевищення суми кредиторської заборгованості над дебіторською
2023	10649,4	37480	26830,6
2024	20022	40058,9	20036,9
2025	29772,6	45512,5	15739,9

Даний баланс ще раз засвідчує, що підприємство надавало перевагу фінансуванню дебіторської заборгованості за рахунок кредиторської у 2023-2025 роках.

Це означає, що використання підприємством коштів у вигляді кредиторської заборгованості для фінансування дебіторської поки що не дає позитивні результати і виручка від реалізації продукції в динаміці знижується. Натомість заборгованість зростає. Тому підприємству необхідно розглянути можливість її зменшення шляхом застосування будь-якого інструменту її рефінансування.

Отже, дослідження ефективності діючого фінансово-економічного механізму ТОВ “Терра-Потічок” вказує на те, що підприємство повинно намагатися нарощувати обсяги виручки від реалізації продукції (в т. ч. шляхом відшукування резервів утвердження конкурентної позиції на ринку агропромислової продукції), скорочувати заборгованість та нарощувати чистий прибуток, що позитивно впливатиме на всі показники прибутковості та ділової активності підприємства без виключення.

Таким чином, взаємозв’язок між показниками оборотності та ефективності – прямий, тобто якщо підприємство швидко окупує вкладені ресурси, то воно їх ефективно використовує і це вказує на ефективність діючого, сформованого фінансового механізму підприємства.

3.2. Основні чинники стійкого розвитку вітчизняних підприємств

У сучасних умовах розвитку економіки України особливої актуальності набуває вдосконалення фінансового механізму як важливого інструменту забезпечення ефективного функціонування економічної системи. Основними завданнями цього процесу є формування сприятливих умов для розвитку ринкового середовища, забезпечення оптимального розподілу та перерозподілу валового внутрішнього продукту і національного доходу, мінімізація наслідків фінансових кризових явищ та створення передумов для сталого економічного зростання. Важливе значення має також науково обґрунтоване фінансове планування і прогнозування обсягів централізованих та децентралізованих фінансових ресурсів, підвищення ефективності їх розподілу та використання. Крім того, необхідним є вдосконалення системи фінансового контролю, механізмів застосування фінансових важелів, стимулів і санкцій, а також забезпечення належної нормативно-правової бази функціонування фінансового механізму.

Стійкість вітчизняних підприємств здебільшого залежить від дії зовнішніх і внутрішніх чинників, які пропонується згрупувати в такий спосіб (рис. 3.2).

Таким чином, стійкість функціонування підприємств в Україні визначається сукупністю внутрішніх і зовнішніх чинників. До ключових із них належать організаційно-правова форма господарювання та тривалість діяльності підприємства, рівень його фінансового стану, професійні якості управлінського персоналу, зокрема здатність до адаптації та впровадження інновацій. Важливу роль також відіграють мотивація працівників до досягнення високих результатів праці, динаміка ринкових трансформацій і макроекономічна стабільність, спроможність підприємства займати конкурентні позиції на ринку та забезпечувати постійне підвищення якісних характеристик продукції відповідно до потреб споживачів.

Рис. 3.2. Система чинників формування стійкості вітчизняних підприємств [32, с.18]

Отже, модель забезпечення стійкості підприємства повинна охоплювати взаємопов'язані складові його функціонування, зокрема фінансову, виробничу, кадрову та інформаційну. Провідне місце серед них посідає фінансова складова, оскільки саме вона значною мірою визначає можливості стабільного розвитку та ефективної діяльності промислового підприємства. Відправною основою управління фінансовою стійкістю є оцінка фактичного фінансового стану

підприємства, яка дає змогу визначити ефективність управління фінансовими ресурсами та майном, обґрунтованість структури капіталу, рівень використання виробничого потенціалу, швидкість обороту активів і капіталу, а також результативність господарської діяльності, що відображається показниками рентабельності виробництва та інвестиційної діяльності [25, с.112].

Фінансові рішення мають індивідуальний характер і формуються з урахуванням специфіки діяльності конкретного підприємства. Відповідно, управлінські підходи, ефективні для одного суб'єкта господарювання, можуть бути неприйнятними для іншого. Крім того, фінансові рішення на одному й тому самому підприємстві можуть суттєво відрізнятися залежно від етапу його розвитку та умов функціонування. Будь-які зміни у внутрішньому чи зовнішньому середовищі зумовлюють необхідність коригування стратегічних і тактичних напрямів фінансового управління, що забезпечує адаптацію підприємства до нових умов господарювання та підтримання його фінансової стійкості.

Автори монографії [16] розглядають «...фінансовий напрям забезпечення стійкості функціонування підприємств як мультикомпонентне поняття, що складається із сукупності показників, які характеризують вплив таких чинників: власних оборотних коштів, власних інвестиційних ресурсів, залучених оборотних коштів, залучених інвестиційних ресурсів, зареєстрованого капіталу, норми прибутку використання оборотних коштів, норми прибутку використання інвестиційних ресурсів, ліквідності балансу» [16, с.145].

З метою виявлення міри впливу цих чинників на стійкість підприємств в цілому, і малого бізнесу зокрема, авторами монографії були опитані експерти, «...якими були: директори успішно працюючих підприємств малого бізнесу, президенти асоціації підприємств малого бізнесу, експерти консалтингових фірм Донецької та Луганської областей. У результаті їх оцінювання отримано найбільш значущі показники фінансової стійкості та побудовано графічну модель її ідеального стану для підприємств малого бізнесу. Далі автори монографії побудували модель фактичного стану стійкості декількох малих

підприємств м. Донецьк. Зіставлення площі багатокутників ідеального й фактичного стану дозволило зробити висновок щодо фінансової стійкості підприємств малого бізнесу. Вважається доцільним виділити групи показників фінансової стійкості, платоспроможності, ліквідності, ділової активності, рентабельності, які всебічно характеризують фінансовий стан і здатність підприємства до фінансово стійкого розвитку. Оскільки в кожену групу входить певна кількість показників, пропонується розрахувати інтегральні показники (як середньо-геометричне значення) у межах кожної групи на основі нормативних та середньогалузевих значень» [16, с. 217].

Кожному етапу формування стійкого фінансового механізму вітчизняного підприємства відповідають певні інструменти, які у практиці фінансового менеджменту поділяють на оперативний, тактичний і стратегічний. На рис. 3.3 відображено такого роду механізм стабілізації підприємств.

Рис. 3.3. Механізм реалізації фінансової стабілізації вітчизняного підприємства [16, с. 218]

На думку авторів [13; 14; 16] «...Оперативний механізм фінансової стабілізації – система заходів, яка, з одного боку, передбачає зменшення поточних зовнішніх і внутрішніх фінансових зобов'язань підприємства, а з іншого – збільшення грошових активів, що забезпечують ці зобов'язання. Принцип «відсікання зайвого», що лежить в основі цього механізму, визначає необхідність скорочення розмірів як поточних потреб, що викликають відповідні фінансові зобов'язання, так і окремих ліквідних активів із метою їх термінової конвертації у грошову форму.

Тактичний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що засновані на використанні моделей фінансової рівноваги в довгостроковому періоді. Фінансова рівновага підприємства забезпечується за умов, що обсяг позитивного грошового потоку з усіх видів господарської діяльності (виробничої, інвестиційної, фінансової) у певному періоді, що дорівнює запланованому обсягу негативного грошового потоку.

Стратегічний механізм фінансової стабілізації є системою заходів, що заснована на використанні моделей фінансової підтримки прискореного економічного зростання підприємства. Ця система заходів визначає необхідність перегляду окремих напрямів фінансової стратегії підприємства» [13, с.144].

Отже, розвиток фінансового механізму підприємства, розширення і поглиблення змісту, обґрунтування структури побудови і методичне забезпечення його функціонування дасть можливість підвищити основні показники роботи підприємств у нових умовах господарювання у перспективі.

ВИСНОВКИ

Фінансово-економічний механізм – широке поняття й охоплює практично всі фінансові аспекти роботи будь-якого підприємства. В роботі розглянуто та проаналізовано теоретичні підходи вітчизняних і зарубіжних вчених-економістів до визначення поняття «фінансовий механізм», запропоновано власне бачення системи оцінки ефективності фінансового механізму, досліджено основні елементи механізму забезпечення результативної діяльності підприємств, проведено аналіз діючого сформованого фінансового механізму досліджуваного суб'єкта господарювання.

Отже, фінансовий механізм є ключовою складовою господарського механізму суб'єктів господарювання, що охоплює сукупність фінансових і економічних методів, форм, інструментів та важелів, за допомогою яких здійснюється регулювання фінансово-економічних процесів на підприємстві і відносин з метою ефективної його діяльності.

Формування та еволюція поняття «фінансовий механізм» мають об'єктивний і закономірний характер, зумовлений розвитком економічних відносин та потребами практики господарювання. Зазначена категорія відображає сутність трансформаційних процесів в економіці, пов'язаних із необхідністю оцінювання ефективності використання ресурсів шляхом зіставлення обсягів їх залучення з отриманими результатами. Такий підхід дає змогу визначити рівень результативності господарської діяльності та сприяє підвищенню ефективності функціонування суб'єктів господарювання.

У результаті проведеного дослідження встановлено, що ринковий механізм формує об'єктивні умови для оцінювання фінансово-економічного механізму підприємства. Така оцінка спрямована на посилення його ролі в системі управління суб'єктом господарювання та забезпечення належного обґрунтування економічної доцільності й ефективності управлінських рішень, що приймаються в процесі його діяльності.

Динаміка основних показників, що формують фінансовий механізм ТОВ “Терра-Потічок” є неоднозначною впродовж 2023-2025 років, причому окремі з них покращилися у 2024 році, та практично всі – знизилися наприкінці 2025 року, а це свідчить про необхідність проведення поетапної системної фінансової політики із застосування сучасного інструментарію управління активами, джерелами їх фінансування, грошовими надходженнями в комплексі.

Для досліджуваного підприємства було характерним поступове зменшення величини чистого прибутку, що є в його розпорядженні, спричинене недостатньо ефективним управлінням його витратами і доходами у 2024-2025 роках, зростанням вартості пального, сезонністю та залежністю від погодних умов, а також відносним зменшенням платоспроможного попиту (що зумовлено загальною фінансово-економічною ситуацією в області та в країні в цілому), тобто підприємству необхідно шукати резерви нарощення обсягів виробництва продукції, зменшення її собівартості, провадити ефективний управлінський облік та менеджмент ресурсами підприємства в цілому.

Також у роботі доведено, що ефективність фінансового механізму підприємства прямо пропорційно залежить від показників його оборотності, окупності. Всі досліджені показники у 2024 році мали позитивну зміну, а у 2025 році - негативну, спричинену поступовим зниженням величини виручки від реалізації продукції та зростанням середньорічної суми відповідних активів та пасивів.

Натомість окремі показники ефективності (рентабельності) мали позитивну динаміку, рентабельність продукції зокрема. Отже, підприємству вдається при скороченні обсягів реалізації продукції все ж отримувати чистий прибуток, здійснюючи відповідне управління різними фінансовими результатами, не зважаючи на вплив фінансово-економічної кризи, скорочення обсягу замовлень тощо.

Складений розрахунковий баланс порівняння сум кредиторської та дебіторської заборгованостей свідчить про те, що ТОВ “Терра-Потічок” фінансувало дебіторську заборгованість саме за рахунок кредиторської

заборгованості у 2023-2025 роках. Такої практики господарювання притримуються більшість вітчизняних суб'єктів, що дозволяє безкоштовним джерелом фінансування покривати вилучені з обороту ресурси у вигляді дебіторської заборгованості.

Поряд з цим, незадовільним є стан показників фінансової стійкості товариства в аналізованому періоді, оскільки частка власного капіталу у 2023-2025 роках ледь сягала 40%.

В контексті формування передумов фінансової безпеки, основними напрямками стабільного функціонування підприємства є забезпечення в необхідних обсягах високоякісною сировиною, оновлення матеріально-технічної бази, підвищення конкурентоспроможності виробів, пошук нових ринків збуту.

ТОВ “Терра-Потічок” постійно оновлює свою матеріально-технічну базу за рахунок реінвестування чистого прибутку, а також користується банківськими кредитами задля поповнення потреби в оборотних активах, та формування необхідних запасів. Однак досліджуваний суб'єкт залежить від сезонності, врожайності та сприятливих погодніх умов, тому ці фактори також слід враховувати формуючи ефективний фінансовий механізм в сучасних мінливих умовах господарювання.

Проведене дослідження підтверджує необхідність реалізації запропонованих положень щодо оцінки та підвищення ефективності існуючого фінансово-економічного механізму як передумови формування фінансової безпеки та забезпечення його результативної діяльності в перспективі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Господарський кодекс України від 16 січня 2003 року (із внесеними змінами). Офіційний веб-сайт Верховної Ради України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/436-15>.
2. Бланк І.О. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І.О. Бланк. Київ: Ельга, 2014. 724с.
3. Бугай В.З., Омельченко В.М. Аналіз та оцінка фінансової стійкості підприємства // Держава та регіони. 2018. № I. С. 34–39.
4. Вівчар О.Й., Саварин В.М. Власний капітал як фінансове джерело функціонування підприємства. *Науковий вісник НЛТУ України: Збірник науково-технічних праць*. Львів: РВВ НЛТУ України. 2021. Вип.19.5. С. 146-150.
5. Вініченко І. І., Булкін С. С. Формування беззбитковості та економічної стійкості підприємства // *Економічна наука*. URL: DOI: 10.32702/2306-6806.2019.10.31.
6. Галабурда М. К. Фінансове забезпечення економічної політики в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступ. канд. екон. наук: спеціальність 08.01.01 – Економічна теорія. – Київ, 2019. 23 с.
7. Гривківська О.В. Теоретичні підходи до визначення фінансового забезпечення діяльності підприємств / О.В. Гривківська // *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. № 2. С. 12–15.
8. Гуцалюк О.М., Коцюрба О.Ю. Теоретичні підходи до визначення сутності фінансового забезпечення діяльності підприємств ЖКГ. *БізнесІнформ.*. 2021. № 3. С.141-149.
9. Зятковський І. Фінансове забезпечення діяльності підприємств. Тернопіль: Економічна думка, 2000. 229 с.
10. Івченко Л.В., Удовик Н.Л. Власний капітал: джерела формування та функції. *Молодий вчений*. №1 (28). 2018. С.55-58.

- 11.Кадацька А. М. Сутність власного капіталу підприємства. *Вісник Сумського національного аграрного університету*. 2022. № 4 (59). С. 153-156.
- 12.Катан Л. І. Фінансові ресурси підприємства та особливості їх формування. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2020. № 6. С. 38-44.
13. Кірейцев Г.Г. Фінансовий менеджмент: [навч. посіб.] / Г.Г. Кірейцев; 2-е вид., перероб. та доп. К.: ЦУЛ, 2022. 495 с.
14. Кірсанова Т.О., Коляда Н.О. Система управління власним капіталом підприємства. *Вісник СумДУ. Серія економіка*. 2022. № 1. С. 58-63.
15. Комарецька П.В. Формування стратегії управління фінансовим потенціалом підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2020. №9. С.90-93.
16. Крупка М.І. Фінансовий менеджмент : монографія / за ред. д-ра екон. наук, проф. М. І. Крупки ; [М. І. Крупка, О. М. Ковалюк, В. М. Коваленко та ін.] Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 440 с.
17. Ксьондз С. М. Формування власного капіталу на вітчизняних підприємствах. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2019. № 4. С. 131-134.
18. Кундицький О. О. Роль внутрішніх джерел фінансування у фінансовому забезпеченні діяльності малих підприємств // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Вип.7. Частина 2. 2020. С.48-51.
19. Куцик О.І. Система фінансового забезпечення розвитку малого підприємництва в Україні: дис. канд. екон. наук: 08.00.08 – Гроші, фінанси, кредит. ПВНЗ «Європейський університет». Київ, 2013. 203 с.
20. Лепейко Т.І., Шемаєв В.В. Проблеми встановлення довгострокових відносин підприємства з інвесторами, власниками і фінансовими інститутами. *Економіка України*. 2020. №11. С. 104-111.
21. Лозінська Ж.П. Аналіз власних джерел фінансування розвитку малих підприємств. *Інфраструктура ринку*. 2017. №9. [Електронний ресурс] – URL: <http://www.market-infr.od.ua/uk/9-2017>.

22. Марусяк Н. Л. Фінансовий механізм підприємства та напрями його удосконалення в сучасному економічному середовищі. *Економіка та держава*. 2021. № 12. С. 94–97. DOI: 10.32702/2306-6806.2021.12.94.
23. Мочерний С.В. Основи підприємницької діяльності: Навч. посібник / С.В. Мочерний, О.А. Устенко, С. Чеботар. К.: Видавництво центр «Академія», 2001. 280 с.
24. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(с)БО-1. [Електронний ресурс]: URL: <http://www.dtki.ua/book/%20№02-07.2013>.
25. Нікбахт Е., Гроппелі А. Фінанси: переклад з англ. / Ейсан Нікбахт, Анжеліко Гроппелі. К. : Основи, 1993. 383 с.
26. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>].
27. Поленчук В.М., Наумов О.Б. Фінансовий механізм підприємства в умовах ринкових трансформацій // *Економічні інновації*. 2020. Вип.12. С.222-235.
28. Рудницька О.М., Шпак Н.З. Система управління капіталом підприємства. *Економіка, планування і управління галузі*. Львів: Видавництво Національний університет «Львівська політехніка», 2020. № 1. С. 257-259.
29. Сомов В. Ф. Україна на світовому ринку технологій [Електронний ресурс] *Стратегія розвитку України (економіка, соціологія, право): Наук. журн.* URL: http://www.nbuv.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/sru/2010_1/index.htm.
30. Статут ТОВ «Терра-Потічок» URL: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/2016-2017-abcareportshort23042017final>.
31. Фінансовий менеджмент: навч. посібник / Д. І. Дема, Л. М. Дорохова, О. М. Віленчук [та ін.]. - Житомир: ЖНАЕУ, 2019. – 478 с
32. Шебаніна О. В. Важливе завдання кожного підприємства і регіону – своєчасна та вигідна реалізація виробленої продукції. *Вісник аграрної науки Причорномор'я*. 2019. Вип.3. С. 12-19.
33. Щорічна оцінка ділового клімату в Україні: 2022 рік за

результатами опитування малого та середнього бізнесу: Короткий звіт [Електронний ресурс]/ USAIDLEV. К.: 2023 URL: <https://www.slideshare.net/USAIDLEV/2016-2017-abcareportshort23042017final>

34. Yu. Slobodyanik, K.Bagatska, A. Korbutiak. (2021). Efficiency of capital formation of utility enterprises: the case of Ukraine/ et al. / *Independent Journal of Management & Production*.12(3), PP.349-358.